

บทที่ 2

ปริทัศน์วรรณกรรม

การนำเสนอในบทนี้จะครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ ความหมายและความเป็นมาของอินเทอร์เน็ต พัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย การเชื่อมต่อเข้ากับระบบอินเทอร์เน็ต บริการบนอินเทอร์เน็ต รูปแบบและแหล่งสารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต บทบาทของอินเทอร์เน็ตในการวิจัยและพัฒนา หน่วยงานวิจัยด้านไทยศึกษาในต่างประเทศ สถาบันวิจัยด้านไทยศึกษาในประเทศไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้และความต้องการใช้สารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต

ความหมายและความเป็นมาของอินเทอร์เน็ต

อินเทอร์เน็ต หมายถึง เครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงไปทั่วโลก โดยอาศัยวิธีการสื่อสารข้อมูลภายใต้กฎเกณฑ์มาตรฐานเดียวกันที่เรียกว่า TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) และสามารถทำให้คนจำนวนมากสื่อสารข้อมูลได้ทั้งในรูปของตัวอักษร ข้อความ ภาพและเสียงด้วยคอมพิวเตอร์ต่างชนิดกันใช้ระบบปฏิบัติการต่างกัน สามารถติดต่อกันได้อย่างรวดเร็ว (Kent, 1994)

อินเทอร์เน็ตเริ่มก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1969 โดยกระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกา ได้นำเอาระบบคอมพิวเตอร์ที่สามารถสื่อสารกันได้ มาทดลองสร้างเป็นเครือข่ายขนาดเล็กๆ เชื่อมคอมพิวเตอร์ที่มีความแตกต่างกันทั้งชนิดและระบบปฏิบัติการระหว่าง 4 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียที่ดอสแอนเจลิส มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียที่ซานตาบาร์บารา สถาบันวิจัยสแตนฟอร์ด และมหาวิทยาลัยยูทาห์ ชื่อว่า อาร์พาเน็ต (ARPANet) เพื่อใช้ในการรับส่งข้อมูลทางการทหาร มีหน่วยงานอีกหลายแห่งขอเชื่อมต่อกับระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์อาร์พาเน็ต จนถึงปี ค.ศ. 1972 ผลการทดลองระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์อาร์พาเน็ตถูกนำมาใช้ปฏิบัติการจริง และเปลี่ยนชื่อระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์อาร์พาเน็ตมาเป็น ดาร์พา (DARPA : Defense Advanced Research Project Agency) และเริ่มงานวิจัยโครงการใหม่เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีการเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์เข้ากับเครือข่ายอื่น และระหว่างเครือข่ายกับเครือข่ายซึ่งทำงานได้กับสายสื่อสารและฮาร์ดแวร์หลากหลายรูปแบบและสามารถรองรับโฮสต์ (Host) จำนวนมากได้ โพรโตคอลซึ่งมีลักษณะตรงกับความต้องการในช่วงเวลาดังกล่าวได้แก่ โพรโตคอลทีซีพี/ไอพี (TCP/IP-Transmission Control Protocol/Internet Protocol) ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายเข้าด้วยกัน ภายใต้หลักเกณฑ์และมาตรฐานเดียวกันจนกลายเป็นสังคมเครือข่ายขนาดใหญ่ และสามารถติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลระหว่างกันในทุกๆด้านได้อย่างรวดเร็วในทุกๆรูปแบบ

ไม่ว่าจะเป็นข้อความ เสียง ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว จนกระทั่งได้กลายเป็นเครือข่ายที่ใหญ่ที่สุดในโลกที่รู้จักกันในปัจจุบันว่า อินเทอร์เน็ต (Internet) (Cerf, 1998)

พัฒนาการของอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

ประเทศไทยเริ่มเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตเป็นครั้งแรก โดยใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (Asian Institute of Technology-AIT) ภายใต้ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและออสเตรเลีย แต่เป็นเพียงการแลกเปลี่ยนข่าวสารผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ด้วยระบบ MHSnet และ UUCP โดยทางออสเตรเลียจะโทรศัพท์เข้าสู่ระบบวันละ 2 ครั้ง (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2537: 18)

พ.ศ. 2531 กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และการพลังงาน (ชื่อในขณะนั้น) ได้มอบหมายให้ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยโครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์แก่สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อศึกษาการเชื่อมต่อเครื่องคอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัยด้านวิทยาศาสตร์ 12 แห่ง เป็นเครือข่าย โดยแบ่งโครงการออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 เชื่อมต่อมหาวิทยาลัย 4 แห่ง และระยะที่ 2 เชื่อมต่ออีก 8 แห่ง รวมทั้งพิจารณาความเป็นไปได้ในการเข้าร่วมจรสื่อสารจากการสื่อสารแห่งประเทศไทยเชื่อมต่อกับประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา

พ.ศ. 2534 NECTEC ได้ร่วมมือกับอาจารย์ และนักวิจัยจากสถาบันอุดมศึกษา 8 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย มหาวิทยาลัยรามคำแหง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง ก่อตั้งคณะทำงาน NEWgroup (NECTEC E-mail Working Group) เมื่อเดือนธันวาคม เพื่อดำเนินการแลกเปลี่ยนไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์ของแต่ละสถาบัน และแลกเปลี่ยนกับประเทศออสเตรเลีย ทำให้อาจารย์และนักวิจัยสามารถติดต่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูลข่าวสารกับนักวิจัยนานาประเทศได้ในวงกว้าง

พ.ศ. 2535 NECTEC โดยคณะทำงานที่ก่อตั้งได้มีข้อตกลงกับสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการพัฒนาเครือข่ายไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นระบบอินเทอร์เน็ตที่สมบูรณ์แบบ โดย NECTEC จะลงทุนให้ความช่วยเหลือสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 8 สถาบัน เพื่อเชื่อมต่อกันแบบทาวเวอร์เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตภายในประเทศ (ใช้เงินลงทุน 4.5 ล้านบาท)

โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะสนับสนุนให้ร่วมใช้วงจรต่างประเทศ ความเร็ว 9,600 บิตต่อวินาที เข้าสู่เครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่บริษัทยูนิเน็ต เทคโนโลยี จำกัด (UUNET Technology Co.,Ltd.) ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้เงินค่าเช่าประมาณปีละ 2.5 ล้านบาท

ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2535 เครือข่ายคอมพิวเตอร์ภายในประเทศไทยที่ใช้งานแบบออนไลน์สมบูรณ์แบบมี 6 หน่วยงาน คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ NECTEC และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยใช้งานเฉพาะไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยให้ชื่อเครือข่ายนี้ว่า ไทยสาร (ThaiSam: Thai Social/Scientific Academic and Research Network) ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการไทยสาร ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนซึ่งแต่งตั้งโดยอธิการบดีของทุกหน่วยงานที่เข้าร่วมเครือข่าย NECTEC ได้ว่าจ้างบุคลากรที่ชำนาญการโดยเฉพาะมาทำการบริหารเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพระดับมาตรฐานสากล ตอบสนองความต้องการของสถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมเครือข่ายทุกแห่งทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน มีการประชุมปรึกษาหารือและจัดสัมมนาเผยแพร่ผลการดำเนินงานออกสู่มวลชนเป็นระยะ ๆ ตลอดมา เป็นที่รู้จักกันในนามของเครือข่าย ไทยสาร หรือ เครือข่ายไทยสารอินเทอร์เน็ต

พ.ศ. 2536 เครือข่ายไทยสารอินเทอร์เน็ตได้ขยายจาก 6 หน่วยงานเป็น 19 หน่วยงาน ประกอบด้วยสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 15 แห่ง และหน่วยงานของรัฐ 4 แห่ง และเป็นเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยที่สามารถเชื่อมโยงต่อไปยังจุดบริการอินเทอร์เน็ตทุกจุด เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการใช้ที่สูงขึ้นตามลำดับ ประกอบกับความไม่เพียงพอของวงจร 9,600 บิตต่อวินาที ที่ใช้อยู่ NECTEC จึงอนุมัติให้เครือข่ายไทยสารอินเทอร์เน็ตเช่าวงจรสื่อสารระหว่างประเทศ อัตราความเร็ว 64 กิโลบิตต่อวินาที จากการสื่อสารแห่งประเทศไทยเพิ่มอีกหนึ่งวงจร เพื่อเพิ่มความสะดวกในการขอสำเนาเพิ่มข้อมูลข่าวสารที่สำคัญเพื่อใช้ภายในประเทศ

พ.ศ. 2537 เครือข่ายไทยสารขยายจาก 19 หน่วยงาน เป็น 27 หน่วยงาน 34 เครือข่าย ประกอบด้วยสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวน 20 หน่วยงาน หน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ 7 หน่วยงาน และมีหน่วยงานต่างๆที่ได้รับข่าวสารเพื่อเตรียมการจัดตั้งศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตในหน่วยงานของตนเองอีกไม่น้อยกว่า 20 หน่วยงาน

เครือข่ายไทยสารอินเทอร์เน็ตปัจจุบัน ภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการไทยสาร มีเทคโนโลยีและบริการข่าวสารข้อมูลที่ทันสมัยเท่ากับสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ โดยให้บริการในระดับสูงทุกรูปแบบ เช่น บริการโกลเฟอร์ บริการเทลเน็ต บริการเว็ลด์ไวด์เว็บ และมีสถาบันที่ร่วมเปิดบริการเชื่อมโยงข่าวสารตลอด 24 ชั่วโมงทุกวัน ไม่น้อยกว่า 10 แห่งในปัจจุบัน

ทั้งนี้รวมถึงสำนักข่าวไทย กรมอุตุนิยมวิทยา ห้องสมุดเอยูเอ ร่วมบริการข่าวสารภายในเครือข่าย (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2537: 19)

พ.ศ. 2538 มีสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่างๆที่ร่วมเชื่อมต่อระบบคอมพิวเตอร์เข้ากับเครือข่ายไทยสารเพิ่มมากขึ้น จำนวน 28 หน่วยงาน 35 เครือข่าย โดยจำแนกเป็นคอมพิวเตอร์หรือโฮสต์ที่เชื่อมต่ออยู่ในเครือข่ายไม่น้อยกว่า 1,267 เครื่อง และประมาณกันว่าจำนวนเครือข่ายและโฮสต์ที่เชื่อมต่อนี้จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (มารู้จักกับอินเทอร์เน็ต, 2538 : 91)

ในปัจจุบันการให้บริการอินเทอร์เน็ตได้ขยายขอบเขตกว้างขวางออกไป ย้อนหลังไปเมื่อปี พ.ศ. 2535 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นอินเทอร์เน็ตเกตเวย์ (Internet Gateway) หรือประตูสื่อสารเป็นแห่งแรกของประเทศไทย ต่อมามีการจัดตั้งอินเทอร์เน็ตเกตเวย์เพิ่มขึ้นอีกแห่งที่ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) และมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ หลังจากนั้นรัฐบาลได้อนุญาตให้องค์กรเอกชนจัดตั้งศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์ (Internet Service Provider-ISP) ได้มีผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์ซึ่งเป็นบริษัทที่เปิดให้บริการจำนวนทั้งสิ้น 18 แห่ง เช่น บริษัท เคเอสซี คอมเมอร์เชียล อินเทอร์เน็ต จำกัด, ศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตประเทศไทย, บริษัท ลีอกซเลย์ อินฟอร์เมชั่น เซอร์วิส จำกัด, บริษัท เอ-เน็ต จำกัด, บริษัท อินโฟแอกเซส จำกัด และบริษัท สามารถอินโฟเน็ต จำกัด เป็นต้น (Internet Service Providers, 1999)

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตในสถานศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 14 แห่ง ดังนี้

1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. มหาวิทยาลัยมหิดล
5. มหาวิทยาลัยรามคำแหง
6. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง
7. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร
8. มหาวิทยาลัยรังสิต
9. มหาวิทยาลัยศรีปทุม
10. มหาวิทยาลัยบูรพา
11. มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (เอแบค)
12. มหาวิทยาลัยสยาม
13. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

14. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)

ทำให้การให้บริการอินเทอร์เน็ตเป็นไปอย่างกว้างขวางทั้งในสถาบันอุดมศึกษา โรงเรียน หน่วยงานราชการ และหน่วยงานเอกชน

การเชื่อมต่อเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต

การเชื่อมต่อเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ตโดยทั่วไปจะใช้เครื่องใดเครื่องหนึ่งในเครือข่ายทำหน้าที่เป็นเกตเวย์ (gateway) หรือประตูสื่อสารของเครือข่าย หรือ ตัวหาเส้นทาง (router) ข้อมูลที่จะส่งไปให้เครื่องที่อยู่ในเครือข่ายอื่นจะถูกส่งมายังตัวหาเส้นทาง เพื่อส่งต่อไปยังเครือข่ายปลายทางโดยจะเป็นแบบต่อเนื่องกันไปเรื่อยๆจากเครือข่ายหนึ่งไปยังอีกเครือข่ายหนึ่ง จนเครือข่ายทั้งหมดสามารถติดต่อถึงกันได้เหมือนการสร้างถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้าน อำเภอ และจังหวัดทุกจังหวัดในประเทศ นอกจากอุปกรณ์ในการเชื่อมต่อแล้วยังมีโปรแกรมที่ควบคุมการรับส่งข้อมูล เรียกว่าโพรโตคอล (protocol) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ใช้ในการติดต่อโดยแบ่งข้อมูลออกเป็นส่วนๆเรียกว่าแพ็คเกจ (packet) โดยมีที่อยู่ของผู้รับและที่อยู่ผู้ส่ง เหมือนการส่งพัสดุไปรษณีย์ แล้วส่งข้อมูลออกไปในเครือข่าย (รู้จักกับอินเทอร์เน็ต, 2539: 5)

การเชื่อมต่อระหว่างผู้ใช้บนอินเทอร์เน็ตต้องอาศัยที่อยู่ประจำคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ

1. หมายเลขอินเทอร์เน็ต (Internet number) หรือหมายเลขไอพี (IP Number หรือ IP Address) เป็นรหัสประจำตัวของคอมพิวเตอร์ที่ต่อเข้ากับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หมายเลขอินเทอร์เน็ตประกอบด้วยตัวเลข 4 กลุ่ม และตัวเลขแต่ละส่วนมีค่าระหว่าง 0 ถึง 255 โดยถูกกันด้วยเครื่องหมายจุดระหว่างตัวเลข

2. ชื่อโดเมน (Domain Name) เป็นระบบชื่อคอมพิวเตอร์มาตรฐานเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ถูกสร้างขึ้นมาสำหรับการค้นหาชื่อและหมายเลขประจำเครื่องแทนระบบเดิมเรียกว่า ระบบชื่อโดเมน (Domain Name System หรือ DNS) โดยชื่อและหมายเลขจะถูกเก็บไว้ในฐานข้อมูลของเครื่องที่ให้บริการค้นหาชื่อ (Name Server) ซึ่งกระจายอยู่ทั่วไปในระบบอินเทอร์เน็ต การเขียนชื่อโดเมนจะประกอบด้วยชื่อเครื่องคอมพิวเตอร์ ชื่อเครือข่ายท้องถิ่น ชื่อโดเมนย่อย (Subdomain) และชื่อโดเมน ซึ่งเป็นระบบการตั้งชื่อเป็นลำดับขั้น และเครื่องหมายจุดแบ่งลำดับขั้นของโดเมน โดยศูนย์ข้อมูลเครือข่าย Internet Network Information Center (InterNIC) เป็นผู้ดูแลการตั้งชื่อทั้งหมดในระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อป้องกันการซ้ำซ้อน และเพื่อให้สอดคล้องกับองค์กรอื่นๆ

รูปแบบของสารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต

รูปแบบของสารนิเทศบนอินเทอร์เน็ตแบ่งออกเป็น 6 รูปแบบ ดังต่อไปนี้ (Keyes, 1997)

1. เอกสารเนื้อหาเต็ม (Full text) หมายถึง การบันทึกข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบต้นฉบับที่สมบูรณ์โดยไม่ต้องตัดหรือย่อ เอกสารเนื้อหาเต็มเป็นสารนิเทศที่มีคุณค่าสมบูรณ์สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้โดยตรง และรวดเร็ว โดยไม่ต้องศึกษาค้นคว้าจากสิ่งพิมพ์ต้นฉบับอีก

2. บรรณานุกรม (Bibliographic) คือ รายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ที่บันทึกแหล่งที่มาหรือรายการทางบรรณานุกรมของสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ ได้แก่ รายงาน หนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย สิทธิบัตร และบทความวารสาร เป็นต้น (จารุวรรณ สินธุโสภณ, 2521)

3. รูปแบบที่เป็นภาพ (Image) คือ สารนิเทศที่เป็นภาพประเภทต่างๆ ได้แก่ (กิตานันท์ มลิทอง, 2539: 56-61)

3.1 ภาพนิ่ง (Still Image) ภาพถ่าย ภาพวาดลายเส้นศิลปะ (line art) ภาพวาดด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และแผนผัง (Diagram) แผนภูมิ (Chart) แผนที่ (Map) แผนสถิติต่างๆ

3.2 ภาพเคลื่อนไหว (Motion) คือ ภาพลายเส้นง่ายๆที่มีการเคลื่อนไหวหรืออาจจะเป็นภาพซับซ้อนในลักษณะภาพการ์ตูน ภาพเคลื่อนไหวสามารถทำได้โดยใช้โปรแกรมภาพกราฟิก หรือโปรแกรมสำหรับทำภาพเคลื่อนไหวโดยเฉพาะ การแสดงอาการเคลื่อนไหวจะเป็นประโยชน์ในการชักจูงความสนใจได้เป็นอย่างดี

4. ซอฟต์แวร์/โปรแกรมสำเร็จรูป (Software) คือ โปรแกรมสำเร็จรูปต่างๆที่ผู้ใช้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ตามความต้องการได้ เช่น Microsoft Windows, Lotus 1-2-3, DBASE III Plus, WordPerfect

5. สารสังเขป (Abstract) คือ เรื่องย่อที่ได้กลั่นกรองเนื้อหาสาระที่สำคัญของเอกสารในรูปแบบที่สั้นและถูกต้อง ให้ความรู้หรือข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ตามปริมาณหรือคุณภาพของข้อสนเทศที่ปรากฏในเนื้อหาของเอกสารต้นฉบับ (กุลธิดา บุญอุทิศ, 2535)

6. สื่อประสม (Multimedia) คือ การนำสื่อหลายๆอย่างมาใช้ร่วมกัน ได้แก่ ข้อความ (Text) เสียง (Audio) ภาพนิ่ง (Still Image) ภาพเคลื่อนไหว (Motion) ภาพการ์ตูน (Animation)

แหล่งสารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต

อินเทอร์เน็ตเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงไปเกือบทั่วโลก ดังนั้นจึงมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเป็นจำนวนมากทุกรูปแบบทั้งที่เป็นข้อความ ภาพ เสียง ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เพื่อให้สะดวกแก่การสืบค้นข้อมูลให้ตรงกับความต้องการ จึงมีการแบ่งแหล่งสารนิเทศที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ตออกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้ (สุธีร์ นวกุล, 2540: 90)

1. แหล่งสารนิเทศประเภทสถาบันการศึกษา (Education Organization) ซึ่งมีชื่อโดเมน (Domain name) คือ .edu และ .ac เช่น (ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ข)

1.1 สถาบันการศึกษาในประเทศไทย

http://www.chula.ac.th	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
http://www.tu.ac.th	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
http://www.cmu.ac.th	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
http://www.ku.ac.th	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
http://www.kku.ac.th	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
http://www.su.ac.th	มหาวิทยาลัยสิดปากร

1.2 สถาบันการศึกษาในต่างประเทศ

http://services.canberra.edu.au.8888/	University of Canberra
http://www.unimelb.edu.au/	University of Melbourne
http://www.une.edu.au/	University of New England
http://www.newcastle.edu.au/	University of Newcastle
http://www.uq.oz.au/	University of Queensland
http://www.usyd.edu.au/	University of Sydney

2. แหล่งสารนิเทศประเภทหน่วยงานรัฐบาล (Government) ซึ่งมีชื่อโดเมน (Domain name) คือ .gov เช่น

http://www.moi.go.th	กระทรวงมหาดไทย
http://www.moe.go.th	กระทรวงศึกษาธิการ
http://www.nrcr.go.th	สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
http://www.moe.go.th/main2/wfad.html	กรมศิลปากร
http://www.oncc.go.th	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
http://www.fisheries.go.th	กรมประมง

3. แหล่งสารนิเทศประเภทองค์กร/หน่วยงานที่ไม่หวังผลกำไร (Organization) ซึ่งมีชื่อโดเมน (Domain name) คือ .org เช่น

http://ite.nectec.or.th/royal/index.html	ราชบัณฑิตยสถาน
http://www.sac.or.th	ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
http://www.redcross.or.th	สภากาชาดไทย
http://www.bangsai.or.th	ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร
http://www.kanchanapisek.or.th/kp8/thaic.htm	ประเพณีสงกรานต์

4. แหล่งสารนิเทศประเภทกลุ่มธุรกิจการค้า (commercial) ซึ่งมีชื่อโดเมน (Domain name) คือ .com เช่น

http://www.thaiway.com	วัฒนธรรมไทย
http://www.south-surin.com	วัฒนธรรมสุรินทร์ใต้
http://www.ancientcity.com	เมืองโบราณ
http://www.dotlineplane.com	สถาปัตยกรรมต่างๆในไทย
http://www.thallife.com	ข้อมูลการท่องเที่ยวทั่วไทย
http://www.beebop.com/siam	รวมภาพในอดีตของเมืองไทย

5. แหล่งสารนิเทศประเภทกลุ่มองค์กรทหาร (military) ซึ่งมีชื่อโดเมน (Domain name) คือ .mil เช่น

http://www.rta.mil.th	กองทัพบก
http://www.navy.mil.th	กองทัพเรือ
http://www.rtaf.mil.th	กองทัพอากาศ

6. แหล่งสารนิเทศประเภทกลุ่มองค์กรที่บริการทางด้านเครือข่าย (network services) ซึ่งมีชื่อโดเมน (Domain name) คือ .net

http://www.palaces.thai.net	พระบรมมหาราชวัง
http://www.palaces.thai.net/gp/bureau.htm	สำนักพระราชวัง
http://www2.phetchburi.a-net.net.th/ka.html	พระนครคีรี (เขาวัง)
http://www2.phetchburi.a-net.net.th/gun.html	พระรามราชนิเวศน์ (พระราชวังบ้านปืน)
http://www2.phetchburi.a-net.net.th/ram.html	พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน
http://www.foodworld.hypermart.net	อาหารคาวหวานทั่วไป

บริการบนอินเทอร์เน็ต

ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้การติดต่อสื่อสารทางวิชาการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่บรรจุอยู่ในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากจากทุกมุมโลก แต่การเข้าถึงเพื่อใช้ประโยชน์ให้ได้เต็มที่นั้นจะต้องรู้จักเลือกใช้บริการที่ถูกต้องเหมาะสมด้วย การใช้บริการต่างๆในอินเทอร์เน็ตเกิดจากวัตถุประสงค์ในการใช้งานที่แตกต่างกันของผู้ใช้ เช่น ต้องการพูดคุยสื่อสารระหว่างกัน ประชุมปรึกษาหารือโดยคู่สนทนาอาจอยู่คนละซีกโลกกัน การโฆษณาหรือรวบรวมสินค้า สืบค้นข้อมูลข่าวสาร

โอนย้ายแฟ้มข้อมูล หรือเพื่อความบันเทิง เป็นต้น ทำให้เกิดบริการหลากหลายประเภทบนอินเทอร์เน็ต ดังนี้ (สมชาย ประสิทธิ์จตุระกุล, 2539; ศรีศักดิ์ จามรมาน และกนกวรรณ ว่องวัฒนสิน, 2539)

1. บริการไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Mail) นิยมเรียกกันว่า อีเมล (e-mail) เป็นการรับส่งข้อความผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในรูปแบบของจดหมายไปยังผู้รับซึ่งอาจเป็นคนเดียวหรือกลุ่มคนก็ได้ โดยทั้งผู้ส่งและผู้รับต่างก็เป็นผู้ใช้งานที่อยู่ภายในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในการส่งอีเมลจำเป็นต้องขอมีรหัสผ่านในการเข้าใช้อินเทอร์เน็ต (account) ก่อนจึงจะสามารถใช้บริการได้ นอกจากนี้เพื่อความจดหมายแล้ว ผู้ส่งยังสามารถส่งภาพเสียง หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์แนบไปกับเนื้อหาของจดหมายได้ แต่ต้องแปลงให้อยู่ในรูปแบบแฟ้มข้อมูลที่คอมพิวเตอร์สามารถรับ-ส่งได้ นับเป็นบริการที่สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูง

2. บริการถ่ายโอนแฟ้มข้อมูล (File Transfer Protocol) เป็นบริการอีกประเภทหนึ่งในอินเทอร์เน็ตที่ผู้ใช้สามารถถ่ายโอนแฟ้มข้อมูลจากเครื่องคอมพิวเตอร์หนึ่งไปยังคอมพิวเตอร์อีกเครื่องหนึ่ง ซึ่งเชื่อมต่อด้วยการ Login โดยใช้ชื่อบัญชีผู้ใช้สาธารณะและบางครั้งต้องใช้รหัสผ่าน เนื่องจากหลายแห่งไม่ได้เปิดให้ทำการถ่ายโอนได้โดยเสรี ระบบที่เปิดสาธารณะให้บุคคลทั่วไปเชื่อมต่อเข้าไปถ่ายโอนข้อมูลได้เรียกว่า Anonymous ftp สามารถใช้คำ Anonymous แทนชื่อที่ใช้ login และใช้ที่อยู่ในไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์แทนรหัสผ่านได้

3. บริการเทลเน็ต (Telnet) เป็นบริการที่ทำให้สามารถเข้าไปทำงานบนเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องอื่นในระยะไกล (Remote Login) หากมีรหัสผ่าน (account) ผู้ใช้ในคอมพิวเตอร์เครื่องใดก็สามารถขอใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องนั้นจากเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องอื่นใดก็ได้ที่อยู่ในอินเทอร์เน็ต โดยไม่ต้องทำงานอยู่หน้าเครื่องนั้นโดยตรง นอกจากนั้นแล้วยังสามารถใช้ประโยชน์จาก Telnet ในการต่อไปยัง server บางแห่ง เพื่อใช้บริการพิเศษในการสืบค้นข้อมูล เช่น Archie, WAIS, Gopher และ World Wide Web ได้

4. บริการยูสเน็ต (Usenet News group) เป็นบริการแลกเปลี่ยนข่าวสารความคิดเห็นของผู้ใช้งานบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยมีการแบ่งลักษณะข่าวสารต่างๆเป็นกลุ่มย่อยๆ ตามความสนใจเรียกว่า กลุ่มข่าว (Newsgroup) ซึ่งแต่ละกลุ่มย่อยจะประกอบด้วยข่าวสาร ที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระ เช่น กลุ่มสังคมศาสตร์ (soc) กลุ่มวัฒนธรรม (culture) กลุ่มคอมพิวเตอร์ (comp) กลุ่มบันเทิง (rec) และกลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (sci) เป็นต้น

5. บริการเวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web) เป็นบริการที่มีลักษณะการใช้งานแบบไฮเปอร์เท็กซ์ (Hypertext) ซึ่งเป็นวิธีการโยงความสัมพันธ์ระหว่างเอกสาร โดยอาศัยเนื้อความในเอกสารเป็นตัวเชื่อมโยงส่วนต่างๆที่สัมพันธ์กับคำศัพท์อื่น การเชื่อมโยงข้อมูลในระบบ World Wide Web ถูกกำหนดโดยรหัสลิบกันข้อมูลที่เรียกว่า รหัสลิบกันข้อมูลยูอาร์แอล (URL: Uniform Resource Locator) และกำหนดให้ขึ้นต้นด้วยคำ http:// ซึ่งมีความหมายที่แสดงถึงการเชื่อมโยงกับแหล่งข้อมูลเวิลด์ไวด์เว็บ โดยมีระบบการโต้ตอบสื่อสารแบบ เฮอร์ทีทีพี (HTTP : Hypertext Transfer Protocol) ซึ่งเป็นวิธีการส่งข้อมูลที่เป็นไฮเปอร์มีเดีย (Hypermedia) ระหว่างเครื่องในระบบเครือข่ายวิธีหนึ่ง ข้อมูลในลักษณะนี้จะมีทั้งภาพ ข้อความ เสียง และภาพเคลื่อนไหว สามารถแสดงผลได้ทั้งข้อมูลภาพและข้อความ เป็นบริการที่ได้รับความนิยมสูงสุดในปัจจุบันและทำให้อินเทอร์เน็ตเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากขึ้น โดยผนวกบริการข้อมูลอื่นรวมไว้ในตัว เช่น การโอนย้ายแฟ้ม โทเฟอร์ และยูสเน็ต เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีบริการอีกชนิดหนึ่งบนอินเทอร์เน็ตที่เรียกว่า โปรแกรมค้นหา (Search engine) ซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยในการค้นหาข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตโดยใช้งานบนเวิลด์ไวด์เว็บ ด้วยการให้หัวข้อเรื่องและคำสำคัญ ในการลิบกันข้อมูล เช่น Lycos Infoseek Yahoo Webcrawler Alta Vista Open text Excte Magellan เป็นต้น

6. บริการลิบกันข้อมูลโทเฟอร์ (Gopher) คือบริการค้นหาข้อมูลในเครือข่ายด้วยระบบเมนูที่มีให้เลือกค้นไปที่ละหัวข้อซึ่งมีการจัดหมวดหมู่ไว้อย่างเป็นระบบให้สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลนั้นๆได้ โดยที่ผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องใช้คำสั่งที่สลับซับซ้อน โทเฟอร์เป็นเสมือนศูนย์รวมของบัตรรายการของข้อมูลและเอกสารต่างๆที่เก็บอยู่ในคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต โดยสามารถค้นหาชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง และชื่อที่เกี่ยวข้องในรายการนั้นๆ

7. บริการลิบกันข้อมูลอาร์ชี (Archie) เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการค้นหาข้อมูลบนโฮสต์ (Host) สาธารณะบนอินเทอร์เน็ต และแสดงรายชื่อแฟ้ม พร้อมทั้งรายชื่อโฮสต์ที่เก็บแฟ้มข้อมูล ซึ่งผู้ใช้สามารถใช้การถ่ายโอน (FTP) เชื่อมต่อไปยังโฮสต์เพื่อถ่ายโอนแฟ้มข้อมูลได้ตามต้องการ

8. บริการลิบกันข้อมูลเวส (WAIS: Wide Area Information Server) เป็นบริการช่วยค้นหาข้อมูลในรูปของแฟ้มเอกสารจากฐานข้อมูลต่างๆมากกว่า 600 ฐาน การค้นหาข้อมูลเป็นไปตามชื่อเรื่องหรือชื่อเนื้อหาที่ต้องการค้นหาโดยโปรแกรมเวสจะค้นหาเอกสารที่เกี่ยวข้องมากที่สุดกับคำหรือวลีสำคัญที่ผู้ใช้กำหนดมา นอกจากช่วยค้นหาเอกสารแล้ว โปรแกรมเวสยังสามารถช่วยจัดเก็บและส่งข้อมูลให้กับผู้ใช้หรือบุคคลอื่นที่ผู้ใช้ต้องการทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์

9. บริการสนทนาแบบออนไลน์ ประกอบด้วย

9.1 บริการ IRC (Internet Relay Chat) เป็นบริการสนทนาดูมพร้อมกันหลายคนทางเครือข่ายโดยการพิมพ์ข้อความโต้ตอบกันคล้ายกับการสนทนาทางโทรศัพท์ ข้อความที่พิมพ์ผ่านแป้นพิมพ์จะไปปรากฏบนหน้าจอของคู่สนทนา ปัจจุบันได้รับการพัฒนามาให้ใช้ง่าย บางระบบใช้กราฟิก หรือตัวการ์ตูน (animation) เพื่อให้ดูมีชีวิตชีวา

9.2 บริการ Talk เป็นวิธีการสนทนาแบบออนไลน์ ระหว่างบุคคล 2 คนเท่านั้น ไม่สามารถทำการสนทนาเป็นกลุ่มได้ เป็นระบบการคุยโต้ตอบแบบง่ายสุดและประหยัดค่าใช้จ่าย แต่ผู้ใช้จะต้องระบุอีเมลแอดเดรส (E-mail Address) ที่อยู่ของผู้ที่ต้องการจะสนทนาด้วย

9.3 บริการอินเทอร์เน็ตโฟน (Internet Phone) เป็นบริการใช้โทรศัพท์ผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น ระบบการฝากข้อความ ระบบการให้บริการในรูปแบบเทเลโฟนเซอร์ฟเวอร์ ระบบการพบปะพูดคุยบนเครือข่าย ที่เรียกว่า Net Meeting

10. บริการสถานีเสียง เป็นการให้บริการคล้ายกับสถานีวิทยุบนอินเทอร์เน็ต มีการบริการทางด้านเสียง ตั้งแต่เรื่องออกดีโอเซอร์ฟเวอร์ คือการเก็บเสียงและเรียกฟังได้ ระบบการส่งกระจายเสียงบนเครือข่าย ระบบบริการสถานีเสียง (real audio) ที่ตั้งเซอร์ฟเวอร์เสมือนสถานีให้บริการเสียง

11. บริการระบบเทเลคอนเฟอเรนซ์และวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ (Teleconference and Video conference) เป็นระบบการสื่อสารแบบมัลติมีเดียหรือมีรายการที่ส่งให้ดูแบบเวลาจริงบนเครือข่าย การรับส่งแบบสองทิศทางที่จะทำให้ระบบการสื่อสารมีคุณภาพมากขึ้น

บทบาทของอินเทอร์เน็ตในการวิจัยและพัฒนา

ในปัจจุบันการสร้างองค์ความรู้อย่างเป็นระบบในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาขีดความสามารถของแต่ละประเทศในการแข่งขันกับประเทศอื่น ประเทศไทยยังขาดความเข้มแข็งในการวิจัยและพัฒนาทั้งในด้านการวิจัยพื้นฐาน การวิจัยประยุกต์ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ไม่ว่าจะเป็นพิจารณาจากจำนวนนักวิจัย จำนวนสิ่งตีพิมพ์ หรือเงินลงทุนในการวิจัยและพัฒนา ปัญหาความอ่อนแอของการวิจัยและพัฒนาดังกล่าวเกิดจากสถานภาพของนักวิจัยในประเทศไทยยังไม่มีความดึงดูดเพียงพอ อุปสรรคที่เกิดจากระบบราชการ การขาดความเชื่อมโยงระหว่างผู้ใช้ผลงานและนักวิจัย ตลอดจนความสนใจของภาคเอกชนในการลงทุนวิจัยและพัฒนา (ขงยุทธ ยุทธวงศ์, 2537)

ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การวิจัยที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ มีความสำคัญอย่างมาก ยิ่งในยุคที่เรียกว่า ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งหมายถึง ยุคที่มีการเชื่อมโยงถ่ายโอนข้อมูลข่าวสาร ความรู้ที่ค้นพบ และความคิดเห็นได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวางด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ, 2538: 8) หรือเป็นยุคแห่งการเรียนรู้ (Learning society) ทำให้ต้องติดตามความก้าวหน้าของวิทยาการใหม่ๆ ตลอดเวลา การนำเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยและพัฒนา ทั้งในการศึกษาและการเรียนการสอนให้สามารถสนองตอบความต้องการของคนในสังคมได้อย่างกว้างขวาง โดยไม่มีข้อยกเว้นด้านความแตกต่างระหว่างบุคคล เวลา สถานที่ และระยะทาง การเผยแพร่ความรู้ในลักษณะนี้ทำให้เกิดเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ (Learning network) โดยเฉพาะการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาวิจัยทางวิชาการเป็นหนทางสำคัญที่ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นระบบและได้มาตรฐานอันเป็นประโยชน์ต่อการใช้พัฒนาสังคมในด้านต่างๆ เนื่องจากการศึกษาวิจัยทางวิชาการในประเทศไทยมักมีข้อติดขัดที่การจะแสวงหาข้อมูลและการจะเผยแพร่ผลการศึกษวิจัย จึงได้มีการนำเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการวิจัยและพัฒนาดังต่อไปนี้ (มนตรี จุฬารัตนพล, 2537)

1. ให้บริการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมพื้นฐานของการวิจัย เช่น การติดตามความก้าวหน้าในวงการศึกษา การส่ง และตีพิมพ์ผลงานวิจัยในรูปวารสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์ (electronic journal) แทนวารสารแบบเดิมหรือตีพิมพ์ควบคู่กันทั้งสองรูปแบบในสาขาต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสาขาอื่นๆ วารสารวิชาการบางฉบับซึ่งไม่นำเอาการตีพิมพ์ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาใช้ก็ได้เริ่มรับผลงานวิจัยในรูปอิเล็กทรอนิกส์เพื่อลดต้นทุน และเวลาจัดเตรียมในการตีพิมพ์แล้ว ในทำนองเดียวกัน การประชุมวิชาการโดยทั่วไปได้ประกาศรับผลงานวิจัย (call for papers) ทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอย่างกว้างขวางจนเป็นเรื่องธรรมดา การนำอินเทอร์เน็ตมาใช้เพื่อสนับสนุนกิจกรรมพื้นฐานของการวิจัยดังกล่าว จึงสามารถช่วยให้นักวิจัยในประเทศไทยสามารถติดตามความเคลื่อนไหวของการวิจัยในต่างประเทศได้อย่างรวดเร็ว แก้ปัญหาการขาดแคลนวารสารวิชาการได้โดยใช้ต้นทุนต่ำ

2. ให้บริการเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายการวิจัย อินเทอร์เน็ตสามารถมีส่วนช่วยในการสร้างเครือข่ายการวิจัย ทั้งในการวิจัยร่วมกันระหว่างสถาบันต่างๆ ในประเทศไทย หรือการวิจัยร่วมกับต่างประเทศ เช่น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนผลการทดลอง หรือผลงานการวิจัย การวิจารณ์ผลงานการวิจัยก่อนตีพิมพ์ การประชุมวิชาการผ่านทางเครือข่ายซึ่งจะมีส่วนช่วยยกระดับคุณภาพของผลงานวิจัยเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังสามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการเชื่อมโยงระหว่างผู้วิจัย และผู้ใช้ผลการวิจัยได้ด้วย

3. ให้บริการการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ราคาแพง เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ร่วมกันสามารถช่วยให้สถาบันวิจัยและสถาบันการศึกษาใช้อุปกรณ์ราคาแพง เช่น ซูเปอร์คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์

ราคาแพง ร่วมกันได้โดยสถาบันที่ไม่มีอุปกรณ์เหล่านี้ สามารถส่งโปรแกรม หรือข้อมูลของคนผ่านทางอินเทอร์เน็ตไปให้อุปกรณ์ของสถาบันอื่นประมวลผลได้ ทำให้สามารถลดค่าใช้จ่ายที่สถาบันทุกแห่งต้องซื้อเครื่องมือทุกชนิดทั้งที่ไม่มีความต้องการใช้มากนัก

4. ให้บริการการศึกษาทางไกล (remote learning หรือ tele-education) บริการการศึกษาทางไกลสามารถกระจายโอกาสในการศึกษาให้แก่ประชาชนในชนบท หรือผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เช่น คนพิการซึ่งไม่สามารถเดินทางออกนอกบ้านได้ บริการการศึกษาทางไกลต่างจากการศึกษาผ่านโทรทัศน์และวิทยุตรงที่ผู้เรียนจะไม่เป็นผู้รับฟังการสอนเพียงอย่างเดียว แต่สามารถอภิปรายหรือซักถามสิ่งที่ไม่เข้าใจกับผู้สอนได้ นอกจากนี้การศึกษาทางไกลยังสามารถทำให้การศึกษาไม่ถูกจำกัดอยู่ในท้องถิ่น ก็สามารถเลือกเรียนกับอาจารย์ที่มีชื่อเสียงในประเทศ หรือในต่างประเทศได้

5. ให้บริการโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน (Computer Aided Learning: CAL หรือ Computer Aided Instruction: CAI) ผ่านเครือข่าย การศึกษาในรูปแบบใหม่จะไม่ถูกจำกัดโดยเวลาและสถานที่และสามารถปรับให้เข้ากับความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนได้ นอกจากนี้ยังช่วยลดความประหม่าของผู้เรียน ในการซักถามสิ่งที่ไม่รู้ต่อหน้าผู้อื่น หรือความกลัวความผิดพลาดในการทดลอง ซึ่งมักพบในการเรียนเป็นกลุ่ม

6. ให้บริการห้องสมุดเสมือน (virtual library) ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาในการขาดแคลนหนังสือของห้องสมุดได้ นอกจากนี้ ห้องสมุดเสมือนซึ่งเก็บสื่อแบบมัลติมีเดียในรูปแบบดิจิทัล ยังสามารถให้บริการจัดนิทรรศการทางวิทยาศาสตร์ ทางศิลปะ หรือนิทรรศการอื่นๆได้โดยง่าย นอกจากนี้ห้องสมุดเสมือนยังมีศักยภาพอย่างมากในการใช้เพื่อการเรียนรู้แบบสืบเสาะด้วยตนเองตามความสนใจของผู้เรียน และตามความเหมาะสมกับท้องถิ่น

7. ช่วยให้ผู้ใช้เข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารที่กระจายอยู่ในแต่ละเครือข่าย ที่เชื่อมต่อเข้าสู่อินเทอร์เน็ต ซึ่งพร้อมที่จะกระจายข้อมูลสู่สาธารณชน เปรียบเสมือนเป็นคลังเก็บข้อมูล และไฟล์ต่างๆในฐานข้อมูล ไม่ว่าจะเป็ผลงานวิจัยของสถาบันการศึกษาที่อาจารย์ นิสิต นักศึกษา ได้ทำวิจัยไว้ ตลอดจนฐานข้อมูลต่างๆที่มีการเก็บรวบรวมไว้ตามหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนหอสมุดต่างๆที่ได้รับการจัดทำในรูปแบบดิจิทัล โดยไม่จำเป็นต้องรู้ว่าแหล่งข้อมูลเหล่านั้นอยู่ที่ใดในโลก นอกจากนี้ยังสามารถนำเอาข้อมูลเหล่านั้นมาบรรจลง (Download) สู่อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ใช้งานอยู่ได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังสามารถแปลงสภาพจากผู้เข้าหาข้อมูลมาเป็นแหล่งข้อมูลในการที่จะป้อนข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ปัจจุบัน (Upload) ให้กับบุคคลอื่น ๆ ที่สนใจ

ประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตสำหรับการวิจัยนับว่ามีอยู่มาก นักวิจัยสามารถใช้อินเทอร์เน็ตทั้งในการติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความรู้และความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความสนใจร่วมกันและโดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถใช้สืบค้นข้อมูลตามฐานข้อมูลต่างๆที่มีอยู่ในห้องสมุด ศูนย์ข้อมูล หรือศูนย์เอกสาร เพื่อให้สามารถรวบรวมข่าวสารข้อมูลได้อย่างครบถ้วนสำหรับงานวิจัยในขั้นตอนนี้ และได้ถูกใช้ในงานการวิจัยและพัฒนาเป็นหลักมาโดยตลอด ทั้งในด้านขอบเขต ปัญหา วิธีการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ ตลอดจนผลของการวิจัยและข้อเสนอแนะ จึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการค้นคว้าวิจัยอีกด้วย เนื่องจากอินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทในการเก็บข้อมูลและประมวลผลข้อมูล ลดกระบวนการต่างๆในการทำวิจัย จึงทำให้ได้ผลการวิจัยที่รวดเร็ว ประหยัดเวลา ประหยัดทรัพยากรได้มาก ทำให้เกิดเป็นการนำอินเทอร์เน็ตมาเป็นช่องทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้สามารถทำวิจัยได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น (Norton, 1995) จึงนับได้ว่าอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับการวิจัย และเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยต่างสาขา และต่างสถาบันการศึกษา รวมทั้งนักวิจัยจากส่วนกลางกับนักวิจัยในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

ขอบเขตและความหมายของไทยศึกษา

คำว่า ไทยศึกษา ครอบคลุมขอบเขตกว้างมาก โดยทั่วไป ไทยศึกษา หมายถึง การศึกษาเรื่องของสังคมและวัฒนธรรมไทย ในแนวมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเน้นความเป็นสหวิทยาการ การนิยาม ไทยศึกษา จึงเป็นเรื่องยุ่งยากซับซ้อนพอสมควร ไม่สามารถจะใช้เกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งเพียงเกณฑ์เดียวในการนิยามคำว่า ไทยศึกษา ได้จึงขอเสนอขอบเขตของไทยศึกษา จากนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านไทยศึกษาหลายๆท่าน ที่ได้กล่าวถึงขอบเขตของไทยศึกษา เพื่อมาเป็นกรอบในการทำหนดขอบเขตไทยศึกษา ดังนี้

ศรีศักร วัลลิโภดม (2530) ได้กล่าวถึงขอบเขตของไทยศึกษา ไว้ว่า เป็นการศึกษาถึงเรื่องเกี่ยวกับไทยในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สภาพแวดล้อมหรือในลักษณะสหวิทยาการ ซึ่งเน้นเรื่องเกี่ยวกับเมืองไทยเป็นสำคัญ

เสน่ห์ จามริก (2530) กล่าวว่า ไทยศึกษา คือ แกนกลางของกระบวนการศึกษา ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์ความรู้จากพื้นความรู้เดิมในสังคมไทยผสมผสานกับวิทยาการจากภายนอก เพื่อเปิดช่องทางของความรู้ระหว่างประชาชนส่วนใหญ่กับปัญญาชน และช่วยพัฒนาสังคมแบบที่ประชาชนมีส่วนร่วม

สมเด็จพระติ วันทนา (2539) กล่าวว่า ไทยศึกษา คือ การศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของสังคมไทย ซึ่งครอบคลุมหลายมิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย การศึกษา ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญา และอื่นๆ ทั้งในปัจจุบันและย้อนกลับไปในอดีต

อาพันธ์ กาญจนพันธ์ (2530) ได้นิยามขอบเขตของไทยศึกษาไว้ 2 ด้าน ดังนี้

1. การศึกษาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทย ซึ่งอาจจะเป็นการศึกษาลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของไทย ซึ่งรวมถึงคนไทยในประเทศไทย หรือศึกษาคนไทยนอกประเทศ เช่น ไทยลี้ภัย ไทยใหญ่ ไทยอาหม ไทยดำ เป็นต้น หรือศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยในประเทศไทยกับคนไทยนอกประเทศ ในแง่นี้การศึกษาเรื่องไทยจึงไม่ถูกจำกัดด้วยอาณาเขตของประเทศไทย แต่เน้นการมีภาษาและวัฒนธรรมไทยเป็นส่วนร่วม

2. การศึกษากลุ่มวัฒนธรรมต่างๆที่อยู่ในประเทศไทย ซึ่งอาจจะดำเนินชีวิตที่เรียกว่าแบบไทยและไม่ใช่แบบไทย โดยนัยนี้รวมทั้งการศึกษาคนมอญ คนจีน ชาวเขา และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยด้วย ซึ่งใช้อำนาจของประเทศไทยเป็นตัวควบคุมแต่ไม่จำกัดด้วยลักษณะชาติพันธุ์หรือลักษณะทางวัฒนธรรม

จากการศึกษาถึงขอบเขตของไทยศึกษาที่กล่าวมาแล้ว พอจะสรุปได้ว่า “ไทยศึกษา” หมายถึง การศึกษาเรื่องของสังคมและวัฒนธรรมไทยในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีลักษณะการศึกษาแบบสหวิทยาการ โดยเน้นเรื่องเกี่ยวกับประเทศไทยเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสังคมและวัฒนธรรมไทยอย่างแท้จริง

หน่วยงานวิจัยด้านไทยศึกษาในต่างประเทศ

การศึกษาวิจัยทางด้านไทยศึกษาในต่างประเทศ เป็นวิธีการจัดการศึกษาประเภท “ภูมิภาคศึกษา” (Area studies) การจัดการศึกษาแบบภูมิภาคศึกษานั้นเป็นที่นิยมในประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษ 1960-1970 ซึ่งมีผลสืบเนื่องมาจากการขยายความสัมพันธ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจกับประเทศอื่น ๆ มีการติดต่อสัมพันธ์กันในระดับที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก จึงได้เกิดความสนใจที่ศึกษาเรื่องราวทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศนั้นๆ ในช่วงนั้นมี เอเชียศึกษา จีนศึกษา รัสเซียศึกษา เวียดนามศึกษา เป็นต้น (บุญรักษ์ บุญฤๅชเขตมาลา, 2538:13-15) ดังนั้นไทยศึกษาจึงเกิดขึ้นด้วยเหตุผลจากกระแสความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมในลักษณะที่กล่าวมาข้างต้น และไทยศึกษาในสถาบันการศึกษาของอเมริกาจึงมักจะสังกัดอยู่กับโครงการเอเชียอาคเนย์ศึกษา และมีการวิจัยไปพร้อมๆกับการให้การศึกษาในระดับปริญญาโทและเอก ในระบบภูมิภาคศึกษามีวิธีการศึกษาที่วางอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาด้านภาษา วัฒนธรรม

และประวัติศาสตร์โดยเน้นการศึกษาจากภาคสนาม และข้อมูลภาษาท้องถิ่น เพราะมุ่งที่จะทำความเข้าใจในสังคมค่านิยม (ชยันต์ วรรณะภุติ, 2524)

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทศวรรษที่ 1960 มหาวิทยาลัยต่างๆในสหรัฐอเมริกาได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐบาลให้เปิดสอนวิชาที่เกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และให้ทุนวิจัยเกี่ยวกับประเทศต่างๆในภูมิภาคนี้ มหาวิทยาลัยที่มีโปรแกรมการสอนทางด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงนั้น ได้แก่ มหาวิทยาลัยคอร์เนล (Cornell University) มหาวิทยาลัยเยล (Yale University) มหาวิทยาลัยมิชิแกน (University of Michigan) มหาวิทยาลัยฮาวาย (University of Hawaii) และไทยศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งในโปรแกรมการสอนทางด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เปิดสอน (Bell, 1980 : 9-11)

การจัดตั้งโครงการเอเชียอาคเนย์ศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างๆในสหรัฐอเมริกา ในระยะแรกมีเพียง 3 โครงการ คือ (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2538: 3-5)

1. โครงการไทยศึกษาของมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ หรือที่เรียกว่า โครงการบางชัน (Bang Chan Project) มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาสังคมและวัฒนธรรมของชนบทไทยและศึกษาอิทธิพลของเทคโนโลยีและอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกต่อชุมชนชนบทไทย งานวิจัยในโครงการบางชันในรุ่นแรกๆ ศึกษาประเทศไทยในเชิงสังคมศาสตร์ และศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านไทย

2. โครงการเอเชียอาคเนย์ศึกษาของมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ เน้นการวิจัยเกี่ยวกับสังคมประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ นโยบายทางเศรษฐกิจ พร้อมทั้งผลิตนักศึกษาระดับปริญญาเอกทางด้านไทยศึกษา

3. โครงการเอเชียอาคเนย์ศึกษาของมหาวิทยาลัยเยล เน้นการวิจัยเกี่ยวกับระบบโครงสร้างทางสังคมและประวัติศาสตร์ทางการเมือง พร้อมทั้งผลิตนักศึกษาระดับปริญญาเอกทางด้านไทยศึกษา แต่มีจำนวนนักศึกษาน้อยกว่าที่มหาวิทยาลัยคอร์เนลล์

ในช่วงทศวรรษที่ 1960 นี้เป็นช่วงที่ไทยศึกษาในอเมริกาสามารถขยายตัวและเติบโตมากที่สุด และมีการจัดตั้งศูนย์เอเชียอาคเนย์ศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างๆเพิ่มขึ้นอีก 7 แห่ง ดังนี้ (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2538: 6-7)

1. ศูนย์ที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแอนเจลิส (University of California at Los Angeles)
2. ศูนย์ที่มหาวิทยาลัยโอไฮโอ (Ohio University, Athen)
3. ศูนย์ที่มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford University)
4. ศูนย์ที่มหาวิทยาลัยฮาวาย (University of Hawaii)
5. ศูนย์ที่มหาวิทยาลัยวอชิงตัน (University of Washington)
6. ศูนย์ที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน (University of Michigan)

7. ศูนย์ที่มหาวิทยาลัยอินเดียนา (University of Indiana)

สำหรับการศึกษาวิจัยด้านไทยศึกษาในประเทศต่างๆ มีดังนี้
ประเทศอังกฤษ มี School of Oriental and African Studies (SOAS) อยู่ที่มหาวิทยาลัย
ลอนดอน

ประเทศฝรั่งเศส ได้แก่ (จอร์จ กอนโดมินัส และสุชาติณี ผลวัฒน์, 2538: 283-290)

1. สถาบันฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศ (L'Ecole Française d'Extrême-Orient) (EFEO)
ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชาติพันธุ์วรรณาและภูมิศาสตร์เชิงภาษาศาสตร์ของชนกลุ่มที่พูดภาษาไทย

2. ศูนย์เอกสารและวิจัยเกี่ยวกับเอเชียอาคเนย์และหมู่เกาะที่ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมอินเดีย
(Le Centre de Documentation et de Recherche sur l'Asie du Sud-Est et le Monde
Insulindien. (CeDRASEMI) ศูนย์นี้ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2505 (ค.ศ. 1962) เป็นศูนย์สหวิทยาการที่
เกี่ยวข้องกับหลายสาขาวิชา เช่น ชาติพันธุ์วิทยา ภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และ
ศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับชาติพันธุ์วิทยา เป็นต้น และได้มีผู้เชี่ยวชาญด้านชาติพันธุ์วรรณาของ
ไทยกลุ่มหนึ่งที่ทำงานภายใต้ข้อตกลงความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยมหิดลกับศูนย์เอกสาร
CeDRASEMI ได้ศึกษาค้นคว้าในระดับปริญญาเอก และทำวิทยานิพนธ์

ประเทศในเอเชีย ได้แก่ ญี่ปุ่น จีน สิงคโปร์ มีสถาบันวิจัยด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ศึกษา ซึ่งรวมไทยศึกษาด้วย และไทยศึกษาส่วนใหญ่จะแฝงอยู่ในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันวิจัยที่
สนใจทางด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือเอเชียศึกษา สำหรับประเทศอื่นๆ เช่น มาเลเซีย
อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ยังมีความสนใจทางไทยศึกษาไม่มากนัก (ศิราพร ฐิตะฐาน, 2530)

ประเทศออสเตรเลีย ได้แก่ (กีฮาน วิชัยวัฒนา, 2538: 314-316)

การศึกษาวิจัยด้านไทยศึกษาในประเทศออสเตรเลีย มีนักวิชาการที่สำคัญของมหาวิทยาลัย
ซิดนีย์หลายคนที่สนใจเรื่องไทยศึกษาทางด้าน พุทธศาสนากับสังคมไทย และศกคณาไทย และที่
Australian National University ก็เป็นอีกที่หนึ่งที่สนใจทางด้านไทยศึกษา

1. โครงการศึกษาภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (Research School of Pacific Studies, The
Australian National University (RSPacS, ANU) โดยเฉพาะเอเชียอาคเนย์ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และ
หมู่เกาะแปซิฟิก หรือที่เรียกว่า "แปซิฟิกวิม" โดยสถาบันแห่งนี้เน้นการวิจัยเกี่ยวกับสังคม ภาษา
และวัฒนธรรมแบบสหวิทยาการ รวมทั้งประวัติศาสตร์และภาษาศาสตร์

2. โครงการไทย-ยูนนาน เน้นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชนชาติไทในยูนนาน ไท้อินสิบสอง
ปันนาและเชียงคำ กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไท ลาวในอีสานและประเทศลาว พร้อมทั้งมีการเผย
แพร่จดหมายข่าว The Thai-Yunnan Project Newsletter

ประเทศญี่ปุ่น

สำหรับไทยศึกษาในประเทศญี่ปุ่นมีลักษณะคล้ายไทยศึกษาในสหรัฐอเมริกาในแง่ที่ว่าไม่มีคณะที่รับผิดชอบในการสอนไทยศึกษาจึงมักจะอยู่ในรูปของสถาบันวิจัยหรือในรูปของงานวิจัยที่อาจารย์ในมหาวิทยาลัยทำในแง่มุมต่างๆ ของประเทศไทยหรือประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สำหรับสถาบันในประเทศญี่ปุ่นที่มีการวิจัยด้านไทยศึกษา ได้แก่ (โทชิฮารุ, 2530)

1. ศูนย์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ینگใต้ศึกษา (The Center for Southeast Asian Studies อยู่ในมหาวิทยาลัยเกียวโตและพิพิธภัณฑ์สถานทางมานุษยวิทยาแห่งชาติ (The National Museum of Ethnology) และไทยศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยค้นคว้าในสถาบันแห่งนี้
2. สถาบันพัฒนาเศรษฐกิจ (Institute of Developing Economies) อยู่ที่มหาวิทยาลัยเกียวโต เน้นการวิจัยทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองในปัจจุบัน
3. สถาบันภาษาและวัฒนธรรมเอเชียและแอฟริกาศึกษา (Institute for the Study of Languages and Culture of Asia and Africa) เน้นการวิจัยด้านภาษา มานุษยวิทยาและประวัติศาสตร์
4. สถาบันวัฒนธรรมตะวันออก (Institute of Oriental Culture) เน้นการวิจัยด้านวัฒนธรรม
5. สมาคมชาติพันธุ์วิทยา (The Japanese Society of Ethnology) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมานุษยวิทยา และมานุษยวิทยาเชิงวัฒนธรรมและสังคม (ทานาเบ้, 2538 : 300)

ประเทศจีน

สำหรับไทยศึกษาในประเทศจีน มีสถาบันวิชาการจีนที่ค้นคว้าวัฒนธรรมไทลื้อเป็นประจำอยู่ที่นครปักกิ่งและชุนนาน ที่สำคัญ ได้แก่ (เจีย แยน จอง, 2538: 107-111)

1. สถาบันชนชาติส่วนกลาง (The Central Institute of Nationalities) ศึกษาวัฒนธรรมไทลื้อโดยเฉพาะเอกสารโบราณไทลื้อ
2. สถาบันวิจัยชนชาติ (The Institute of Nationality Studies) ศึกษาระบบสังคมและการปกครองสิบสองปันนา
3. สถาบันวิจัยคติชนชาติ (The Institute of Nationalities Literature Studies) ศึกษาวรรณกรรมชาคกไทลื้อเป็นสำคัญ
4. สถาบันชนชาติยูนนาน (The Yunnan Institute of Nationalities) หรือสถาบันชนกลุ่มน้อย ศึกษาภาษาและวรรณกรรมไทลื้อ พร้อมทั้งเปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรีและปริญญาโทภาควิชาภาษาและวรรณกรรมไทลื้อ
5. สภาสังคมศาสตร์มณฑลยูนนาน (The Academy of Social Sciences of Yunnan Province) มีหน่วยงาน 4 แห่ง ที่มีการศึกษาวัฒนธรรมไทลื้อ ดังนี้
  - 5.1 สถาบันชาติพันธุ์วิทยาศึกษา (Institute of Ethnology Studies)
  - 5.2 สถาบันวรรณคดีชนชาติศึกษา (Institute of Nationalities Literature Studies)

5.3 สถาบันประวัติศาสตร์ศึกษา (Institute of History Studies)

5.4 สถาบันเอเชียอาคเนย์ศึกษา (Institute of South-east Asian Studies)

ประเทศสิงคโปร์

การศึกษาวิจัยด้านไทยศึกษาในประเทศสิงคโปร์ มีสถาบันชื่อ Institute of Southeast Asian Studies เป็นสถาบันวิจัยที่ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาเรื่องต่างๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สถาบันวิจัยด้านไทยศึกษาในประเทศไทย

หน่วยงานหรือองค์กรทางด้านไทยศึกษาในระยะแรกเป็นหน่วยงานที่ได้รับการจัดตั้งและการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา และการวิจัยเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทยในระยะแรกก็ทำโดยชาวต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ในปัจจุบัน นักวิชาการและสถาบันการศึกษาของไทย ได้สนใจระบบการศึกษาแบบไทยศึกษา หรือแบบสหวิทยาการ โดยในช่วง พ.ศ. 2514-2516 ได้มีการรวมกลุ่มกันในหมู่นักวิชาการของไทยจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดตั้งสถาบันไทยคดีศึกษา เพื่อสนับสนุนให้นักวิชาการไทยได้ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับสังคมไทยและวัฒนธรรมไทยด้วยตนเอง ประกอบกับในขณะนั้นยังไม่มีสถาบันวิจัยใด ๆ ที่ศึกษาวิจัยเรื่องไทยศึกษาโดยเฉพาะ ในปี พ.ศ. 2514 สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงนับเป็นสถาบันแห่งแรกในประเทศไทยที่บุกเบิกงานวิจัยทางด้านไทยศึกษา หลังจากนั้นในมหาวิทยาลัยต่างๆก็จัดตั้งสถาบันวิจัยกันขึ้นซึ่งแต่ละที่ก็ใช้ชื่อสถาบันแตกต่างกันไปและมุ่งมการวิจัยก็แตกต่างกันไปตามนโยบายของสถาบัน

ปัจจุบันสถาบันวิจัยและหน่วยงานด้านไทยศึกษาได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยแก่นักวิจัยเพื่อทำการค้นคว้าและนำผลการวิจัยที่ได้รับไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ เนื่องจากปัจจุบันการศึกษาวิจัยด้านไทยศึกษาได้ขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง สถาบันและหน่วยงานวิจัยด้านไทยศึกษาได้ผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณค่าออกมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมและวิวัฒนาการของสังคมไทยในแง่มุมต่างๆที่ช่วยให้ได้เห็นคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมของไทยมากขึ้น ทำให้หน่วยงานด้านไทยศึกษาหลายแห่งสามารถให้บริการสารนิเทศด้านไทยศึกษาได้อย่างน่าพึงพอใจ บางแห่งได้จัดให้มีพิพิธภัณฑ์ ศูนย์เอกสาร ศูนย์ข้อมูล และห้องสมุด รวมทั้งการเผยแพร่สารนิเทศด้านไทยศึกษาบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยสถาบันหรือหน่วยงานวิจัยด้านไทยศึกษาต่างๆได้จัดเตรียมอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต เพื่อเปิดให้บริการแก่นักวิจัย และบุคคลที่สนใจทั่วไปได้ศึกษาค้นคว้า ด้วยเหตุที่เรื่องไทยศึกษาเป็นเรื่องที่มีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมการศึกษาเรื่องสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ทุกภาคตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งยังต้องอาศัยวิทยาการหลายแขนง จึงเป็นการเหลือวิสัยที่หน่วยงานแห่งใดแห่ง

หนึ่งหรือนักวิชาการกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะรับภาระทั้งหมดได้ จึงได้มีการรวมตัวจัดตั้งเป็นสถาบันวิจัยขึ้นเพื่อศึกษา ค้นคว้า และวิจัยด้านไทยศึกษา และสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในมหาวิทยาลัยของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมี 10 หน่วยงาน ได้แก่

1. สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล
6. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร
7. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
8. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
9. สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
10. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ

ซึ่งแต่ละสถาบันต่างก็มีแนวทางการดำเนินงานในการศึกษาวิจัยด้านไทยศึกษาที่แตกต่างกันออกไป โดยสังเขป ดังนี้

1. สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติความเป็นมา

สถาบันไทยศึกษา เมื่อแรกตั้งมีชื่อว่า “โครงการไทยศึกษา” ก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2518 ตามแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2515-2519) โครงการไทยศึกษาได้โอนจากฝ่ายวิชาการมาเป็นหน่วยงานหนึ่งของสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2528 ได้เป็นหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยสังกัดอยู่กับฝ่ายวิชาการ ในพ.ศ. 2533 ได้ย้ายมาสังกัดฝ่ายวิจัยของมหาวิทยาลัย และในปี พ.ศ. 2540 ได้อยู่ภายใต้ระบบกิจการพิเศษของมหาวิทยาลัยจนกระทั่งปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

สถาบันไทยศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมและประสานงานการศึกษาวิจัยด้านไทยศึกษาแบบสหวิทยาการที่คาบเกี่ยวกับหลายสาขาวิชา เป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานวิจัยและความรู้ด้านไทยศึกษาแก่คณาจารย์ นิสิต และบุคคลภายนอก ให้ความร่วมมือและประสานงานด้านวิชาการกับหน่วยงานต่างๆทั้งในระดับชาติและนานาชาติ และจัดตั้งศูนย์ข้อมูลด้านไทยศึกษาเพื่อทำหน้าที่รวบรวม จัดระบบ ตลอดจนแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับสถาบันการศึกษาและหน่วย

งานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยให้สนองตอบความต้องการของสังคมและการพัฒนาประเทศ

ขอบเขตการดำเนินงาน

สถาบันไทยศึกษาได้กำหนดขอบเขตการดำเนินการวิจัยในลักษณะสหสาขาวิชาครอบคลุมในเรื่องที่เกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยในด้านต่างๆ ได้แก่ ความเชื่อและศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาและวรรณคดี ศิลปกรรม วัฒนธรรมชนชาติไท การเมืองการปกครอง เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2533 สถาบันไทยศึกษาได้วางเป้าหมายที่จะศึกษารากเหง้าและวิวัฒนาการของสังคมและอารยธรรมไทย และศึกษาลักษณะสังคมและวิถีชีวิตในพื้นที่ภาคกลาง ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาวิธีการวิจัย สถาบันฯ จึงได้แบ่งแผนงานวิจัยหลักประจำสถาบันเป็น 6 ด้าน คือ

1. ความเป็นมาและการเปลี่ยนของชีวิตไทย
2. การอนุรักษ์และสืบสานสมบัติวัฒนธรรมไทย
3. ชีวิตและงานของบุคคลสำคัญ
4. วิธีการผลิตและเทคโนโลยีไทย
5. กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย
6. ชนชาติไท

นอกจากสถาบันฯ ได้ดำเนินการบริการทางวิชาการเรื่องไทยศึกษาในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การสัมมนา การประชุมทางวิชาการ การบรรยายพิเศษ การจัดรายการวิทยุไทยศึกษา และการเผยแพร่หนังสือและเอกสาร เป็นต้น

ศูนย์ข้อมูลไทยศึกษา เป็นหน่วยงานภายในของสถาบันไทยศึกษา ทำหน้าที่รวบรวมแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทางด้านไทยศึกษา เป็นแหล่งค้นคว้าอ้างอิง ซึ่งปัจจุบันศูนย์ข้อมูลไทยศึกษาได้จัดทำฐานข้อมูลในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับไทยศึกษา ประกอบด้วย 4 ฐานข้อมูล ดังนี้

1. ฐานข้อมูลเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทย
2. ฐานข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชนชาติไท
3. ฐานข้อมูลการสำรวจแหล่งข้อมูลพื้นฐานด้านไทยศึกษา สาขามนุษยศาสตร์
4. ฐานข้อมูลบรรณานุกรมไทยศึกษา บรรณนิทัศน์ชนชาติไท (ภาษาไทย)

นอกจากนี้สถาบันไทยศึกษา ยังได้ร่วมมือกับมูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) จัดทำสารานุกรมวัฒนธรรมภาคกลาง รวบรวมข้อมูลความรู้ทางด้านสังคมและวัฒนธรรมไทยภาคกลางรวม 35 จังหวัด เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงจัดเรียงตามลำดับอักษร พร้อมภาพประกอบ

การเผยแพร่ข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต

ปัจจุบันสถาบันไทยศึกษา กำลังดำเนินการจัดทำ Web site เพื่อเผยแพร่ข้อมูลด้านไทยศึกษา และผลงานวิจัยของสถาบันฯ

2. วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติความเป็นมา

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ เมื่อแรกตั้งมีชื่อว่า “ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางประชากร” โดยเป็นหน่วยงานในสังกัดคณะรัฐศาสตร์ ความคิดริเริ่มตั้งแต่การจัดตั้งศูนย์วิจัยแห่งนี้มีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 โดยที่การวิจัยด้านประชากรศาสตร์เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสมควรที่จะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านนี้ จึงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น “สถาบันประชากรศาสตร์” ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา ณ วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2513 และในวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541 ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง “วิทยาลัยประชากรศาสตร์” ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื่องจากในการกำหนดทิศทางและวางนโยบายของประเทศให้เหมาะสมต้องอาศัยข้อมูลและองค์ความรู้ด้านประชากรศาสตร์จึงปรับเปลี่ยนสถานภาพของสถาบันประชากรศาสตร์เป็นวิทยาลัยประชากรศาสตร์ เพื่อให้สามารถรองรับและเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาด้านการวิจัยรวมทั้งเป็นแหล่งข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของประเทศและระดับนานาชาติ

วัตถุประสงค์

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษาก่อนนิสิตทั้งในระดับปริญญาบัณฑิตและระดับบัณฑิตศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตร สาขาวิชาประชากรศาสตร์ โดยร่วมมือกับภาควิชาต่างๆในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในการทำวิจัยทั้งแบบพื้นฐานและแบบประยุกต์ในเรื่องเกี่ยวกับประชากรของประเทศไทย และเป็นศูนย์แลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยรวบรวมความรู้เกี่ยวกับประชากรของประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และให้ความร่วมมือฝึกอบรมนักศึกษาและเจ้าหน้าที่จากประเทศต่างๆ

ขอบเขตการดำเนินงาน

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ มีขอบเขตการดำเนินงานเพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงความรู้ด้านประชากรศาสตร์ เผยแพร่เอกสารสิ่งพิมพ์ของสถาบัน รวบรวมสถิติและแหล่งข้อมูลในรูปของคลังข้อมูลประชากรเพื่อประสิทธิภาพในการค้นคว้าและได้จัดทำฐานข้อมูลผู้บอกรับเอกสารสิ่งพิมพ์เพื่อการบริการที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็วด้วยระบบคอมพิวเตอร์ เป็นแหล่งที่เชื่อมโยงกับระบบเครือข่ายงานสารสนเทศทางประชากรศาสตร์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การเผยแพร่ข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ ได้เผยแพร่ข้อมูลในการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้บริการแก่นักวิจัย นักวิชาการ และผู้สนใจทั่วไป โดยเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวิทยาลัย วัตถุประสงค์และการแบ่งส่วนราชการภายใน ความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ รายชื่อเอกสารสิ่งพิมพ์ของศูนย์สารสนเทศทางประชากรศาสตร์ โดยได้จัดรวบรวมเอกสารสิ่งพิมพ์ทุกประเภทในสาขาวิชาประชากรศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารงานวิจัย จดหมายข่าววารสารทางประชากรศาสตร์ ไปสเตอร์สถิติประชากร นอกจากนี้ยังให้บริการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์ (On-line) ข้อมูลที่ให้บริการได้แก่ ข้อมูลและสถิติประชากรไทย ฐานข้อมูลสำเร็จรูป 3 ฐาน ได้แก่ ฐานข้อมูล POPLINE ซึ่งเป็นข้อมูลทางประชากรและการวางแผนครอบครัว ฐานข้อมูล POPDB ฐานข้อมูล POPJEC และฐานข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับประชากร นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงรายชื่อเว็บไซต์ (Web site) อื่นๆที่เกี่ยวข้องกับประชากรศาสตร์ไว้ด้วย โดยเผยแพร่ผ่าน Web site ของสถาบันฯ ที่ URL-<http://www.chula.ac.th/college/cps/>

3. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติความเป็นมา

สถาบันวิจัยสังคมตั้งขึ้นในคณะรัฐศาสตร์ พ.ศ. 2510 และมีฐานะเป็นสถาบันวิจัยอิสระในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามพระราชกฤษฎีกาในปี พ.ศ. 2517 เริ่มดำเนินการวิจัยตั้งแต่เมื่อครั้งเป็นโครงการทดลองของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำการวิจัยเรื่องต่างๆทางสังคม สังเสริมและสนับสนุนงานวิจัยเฉพาะปัญหาของแต่ละสาขาวิชา ดำเนินการวิจัยโดยคณาจารย์จากแผนก/คณะวิชาทางสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัย และนักวิจัยประจำของสถาบัน ต่อมาได้มีการรวมโครงการต่างๆในหลายๆคณะเข้าไว้ที่สถาบันวิจัยสังคม

วัตถุประสงค์

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการวิจัยโดยเน้นการวิจัยทางสังคมศาสตร์เป็นพื้นฐานร่วมกับงานวิจัยในศาสตร์อื่นในลักษณะสหสาขาวิชา มีนักวิจัยของสถาบันประสานงานกับคณะและภาควิชาต่างๆทั้งภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหน่วยงานอื่นๆทั้งที่เป็นหน่วยงานวิชาการและหน่วยปฏิบัติในระบบราชการและหน่วยงานเอกชนอื่นๆเพื่อให้เหมาะสมกับเป้าหมายของงานวิจัยแต่ละเรื่อง

ขอบเขตการดำเนินงาน

สถาบันวิจัยสังคม ดำเนินงานวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมไทย โดยศึกษาเน้นหนักในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ รูปแบบการวิจัยมีทั้งแบบเฉพาะ

สาขาวิชา และการวิจัยแบบสหสาขาวิชา การวิจัยแบบสหสาขาวิชาเกิดจากการประสานความร่วมมือระหว่างบุคลากรจากคณะในสาขาวิชาต่างๆ และบุคลากรประจำของสถาบัน โครงการวิจัยมีลักษณะต่างๆกันคือ การวิจัยพื้นฐาน การวิจัยประยุกต์ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยนโยบาย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางด้านการเรียนการสอน และเพื่อประโยชน์แก่สังคม

การเผยแพร่ข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต

สถาบันวิจัยสังคม ได้เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และโครงการวิจัยของสถาบัน 5 โครงการ คือ

1. การพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตเมือง-ชนบทในภาคและพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก
2. กรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและ ผลกระทบต่อผู้ด้อยโอกาส
5. ทางเลือกการพัฒนาและบทบาทขององค์กรประชาสังคม

นอกจากนี้ยังเผยแพร่เกี่ยวกับรายชื่องานวิจัยและสิ่งพิมพ์ของสถาบันฯ ได้แก่ หนังสือ วารสารจดหมายข่าว และสถิติเกี่ยวกับสุขภาพและแรงงานของประชากร กิจกรรมและข่าวสารภายในสถาบันฯ รูปภาพของเด็ก ผู้หญิง และขุนนางในสมัยต่างๆ รายชื่อนักวิจัยของสถาบันฯ โดยเผยแพร่ผ่าน Web site ของสถาบันฯ ที่ URL-<http://www.chula.ac.th/institute/cusri>

4. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประวัติความเป็นมา

สถาบันไทยคดีศึกษา เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2514 โดยในระยะแรกมีฐานะเป็น “โครงการไทยคดีศึกษา” จุดมุ่งหมายของการจัดตั้งโครงการนี้ขึ้นเพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องไทยในด้านสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ และศาสตราจารย์พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้ประทานชื่อ “ไทยคดีศึกษา” และได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นสถาบันไทยคดีศึกษา ในปี พ.ศ. 2518 โดยมีฐานะเทียบเท่าคณะ ทำหน้าที่เป็นสถาบันเพื่อการวิจัยและเป็นศูนย์กลางในการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และดำเนินการวิจัยเพื่อประโยชน์ของมหาวิทยาลัยในด้านการเรียนการสอน และการพัฒนาประเทศ และในปี พ.ศ. 2526 สถาบันฯ ได้จัดตั้งศูนย์สนเทศเพื่อการวิจัยไทยคดีศึกษารึ้น โดยมีหน้าที่รวบรวมข้อมูลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ต่างๆเกี่ยวกับไทยคดีศึกษา และให้บริการแก่นักวิจัยหน่วยงานต่างๆ และผู้สนใจทั่วไป ที่มาขอใช้บริการ

วัตถุประสงค์

สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้นคว้าวิจัย เรื่องเกี่ยวกับสังคมไทย เพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับของไทยมากขึ้น เพื่อ ส่งเสริมการเรียบเรียงตำราที่เกี่ยวกับสังคมไทย และเพื่อให้สถาบันไทยคดีศึกษาเป็นศูนย์บริการใน การค้นคว้าวิจัยเรื่องเกี่ยวกับไทยศึกษา นอกจากนี้ยังเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสังคมไทยแก่ ประชาชนทั่วไป โดยการจัดพิมพ์ผลงานวิจัย จัดทำจุลสารไทยคดีศึกษา จัดประชุมสัมมนา ตลอดจน สนับสนุนกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น จัดแสดงนาฏศิลป์และการละเล่นตามวาระ และโอกาสอันควร

ขอบเขตการดำเนินงาน

สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดำเนินงานในการเป็นศูนย์รวมการวิจัย ทางวิชาการของมหาวิทยาลัย ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนตลอดจนให้มีการวิจัยภายในมหาวิทยาลัย ในลักษณะสหวิทยาการ (Interdisciplinary) โดยให้ทุนอุดหนุนการวิจัย และให้บริการทางด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การดำเนินการวิจัยและการเผยแพร่ผลงานวิจัย พร้อมทั้งจัดเตรียมข้อมูลพื้นฐาน สำหรับการวิจัย ส่งเสริมให้มีการค้นคว้าวิจัยโดยอาจารย์และข้าราชการในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ในปัจจุบันสถาบันฯ ได้สนับสนุนให้มีการทำวิจัยในรูปแบบ ต่างๆ เช่น โครงการวิจัยเชิงวิชาการ โครงการวิจัยเชิงพัฒนา และโครงการวิจัยเชิงสำรวจ ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาสภาพทางวิชาการ เพื่อประโยชน์ต่อการกำหนดทิศทางการวิจัยและพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ยังสนับสนุนโครงการวิจัยนานาชาติ มีการแลกเปลี่ยนนักวิจัย (Visiting Researcher) เพื่อ แลกเปลี่ยนข้อมูลและร่วมมือกันเก็บข้อมูลภาคสนาม เช่น โครงการวิจัยคนไทยในประเทศจีน ลาว เวียดนาม และพม่า เป็นต้น

การเผยแพร่ข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต

สถาบันไทยคดีศึกษา ได้เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและวัตถุประสงค์รวมทั้งนโยบายในการวิจัยของสถาบันฯ ผ่าน Web site ที่ URL-<http://1kri.tu.ac.th/>

5. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล

ประวัติความเป็นมา

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ถือกำเนิดจาก โครงการบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์และภาษาเอเชียอาคเนย์) ในสังกัดของ บัณฑิตวิทยาลัย มีชื่อเดิมว่า “โครงการศูนย์ศึกษาวิจัยภาษาวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์” ได้รับการ

ยกฐานะเป็น “สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท” ในปีพ.ศ. 2517 และในปี พ.ศ. 2524 เริ่มดำเนินการจัดตั้งโครงการบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์และภาษาเอเชียอาคเนย์) หรือที่เรียกว่า “โครงการภาษาเอเชียฯ” นับเป็นหลักสูตรในระดับมหาบัณฑิตหลักสูตรแรกที่ศึกษาภาษาเอเชียอาคเนย์

วัตถุประสงค์

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับภาษา วัฒนธรรม ระบบความเชื่อ โลกทัศน์และปรัชญาชีวิตที่เป็นพื้นฐานของชุมชนทั้งเป็นคนไทยและคนกลุ่มอื่นๆที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและวิจัยไปเผยแพร่ในหมู่ประชาชนทั่วไป เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างคนไทยที่พูดภาษาและวัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนาและระบบค่านิยมที่แตกต่างกัน และเพื่อให้บริการข้อมูลที่ถูกต้องแก่หน่วยงานต่างๆทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้า วิจัยด้านภาษาและวัฒนธรรม

ขอบเขตการดำเนินงาน

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มีนโยบายในการดำเนินงานเพื่อทำการวิจัยในแนวประยุกต์เกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจและวิถีชีวิตของประชาชนในหลายพื้นที่ของประเทศไทย โดยร่วมมือกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งเริ่มจากงานวิจัยพื้นฐานสู่งานวิจัยประยุกต์ และจากงานวิจัยส่วนบุคคล เป็นงานวิจัยกลุ่มมากขึ้น เช่น การศึกษา วัฒนธรรมเกี่ยวกับลาวแบบพื้นบ้าน การจัดทำพจนานุกรมพม่า-ไทย การสำรวจพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย และ วัฒนธรรมการสื่อสารแบบพื้นบ้าน เป็นต้น

การเผยแพร่ข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท ได้เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของสถาบัน รายละเอียดของ 3 หลักสูตร ที่สถาบันฯ เปิดสอน คือ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์และภาษาเอเชียอาคเนย์) และหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา หลักสูตรระดับปริญญาเอก 1 หลักสูตร คือ หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ กิจกรรมการวิจัยและรายชื่อสิ่งพิมพ์ของสถาบันฯ คำว่า ผลงานวิจัย วารสาร และสิ่งตีพิมพ์อื่นๆเป็นจำนวนมากทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ วารณคดีไทย เรื่อง พระล่อ ข่าวดารภายในสถาบัน แนะนำหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัยมหิดล รายชื่อบุคลากรและนักวิจัยของสถาบัน โดยเผยแพร่ผ่าน Web site URL - <http://www.mahidol.ac.th/mahidol/lc/index.html>

6. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติความเป็นมา

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร เดิมชื่อ “โครงการสถาบันวิจัยมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์” ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2520 เพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินการและประสานงานด้านการวิจัย ต่อมาในปี พ.ศ. 2521 ได้เปลี่ยนชื่อโครงการเป็น “โครงการจัดตั้งศูนย์วิจัย” เพื่อขยายกรอบข่ายงานให้ครอบคลุมทุกสาขาวิชาในมหาวิทยาลัย และในปี พ.ศ. 2526 ได้กำหนดแนวทางการศึกษาโดยเน้นความสำคัญกับภูมิภาคตะวันตก 8 จังหวัด ซึ่งประกอบด้วย นครปฐม สมุทรสาคร กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม ราชบุรี และสุพรรณบุรี และได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น “สถาบันวิจัยและพัฒนา” เมื่อปี พ.ศ. 2534 เป็นหน่วยงานที่มีฐานะเทียบเท่าคณะวิชาในมหาวิทยาลัยศิลปากร ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการบริหารและประสานงานด้านการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์ ปัจจุบันสถาบันฯ ได้เปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย โดยขยายขอบเขตของการวิจัยซึ่งเดิมเน้นวิจัยและพัฒนาในพื้นที่ภูมิภาคตะวันตก มุ่งสู่การวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) และการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) เพื่อสร้างองค์ความรู้ทั้งในส่วนที่เป็นท้องถิ่น สังคม วัฒนธรรมไทย และสากล (รายงานประจำปีสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2541)

วัตถุประสงค์

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนคณาจารย์และนักวิชาการของมหาวิทยาลัยศิลปากร ทำการวิจัยพื้นฐานเพื่อสร้างและพัฒนาคณะความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ เพื่อใช้ผลการวิจัยและการสอนนักศึกษาในการประยุกต์วิชาการสู่การปฏิบัติและพัฒนาระบบ ในการทำวิจัยร่วมกันกับนักวิชาการทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิจัยไปสู่สาธารณะเพื่อประโยชน์ทางวิชาการและการพัฒนาที่มีคุณภาพแก่มนุษย์และสังคมเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการทั้งระบบจุลภาคและมหภาค และเป็นศูนย์บริการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาในเขตภูมิภาคตะวันตก

ขอบเขตการดำเนินงาน

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานและส่งเสริมการวิจัยกับนักวิจัยสาขาต่างๆ ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่วงวิชาการ เพื่อประโยชน์โดยตรงต่อวงวิชาการ การพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาชุมชนและสังคมต่อไป

การเผยแพร่ข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต

สถาบันวิจัยและพัฒนา ได้เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของสถาบัน รายงานงานวิจัยของสถาบันฯ รายงานบุคลากรและนักวิจัย และข่าวสารภายในสถาบันฯ การบริการเอกสารข้อมูลทางการวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะข้อมูลพื้นฐานภูมิภาคตะวันตก ได้แก่ หนังสือ เอกสาร วารสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆที่เกี่ยวกับงานวิจัย แบ่งออกเป็น 4 สาขาวิชาดังนี้ คือ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ สาขาวิชามนุษยศาสตร์ และสาขาวิชาศิลปะและศิลปะประยุกต์

การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทางด้านภูมิภาคตะวันตกและประชากรศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ตลอดจนข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางแผนและพัฒนา ภูมิภาคตะวันตก ปัจจุบันสถาบันวิจัยและพัฒนา มีฐานข้อมูลเพื่อให้บริการจำนวน 5 ฐานข้อมูล ดังนี้

ฐานข้อมูล BOOK เพื่อจัดเก็บรายชื่อหนังสือ เอกสาร ตำรา งานวิจัยและวิทยานิพนธ์
ฐานข้อมูล SERIAL เพื่อใช้ค้นคว้าวารสาร และหนังสือพิมพ์ที่ให้บริการอยู่ในสถาบัน
สมาชิกเครือข่าย

ฐานข้อมูล BIO เพื่อจัดเก็บชีวประวัติบุคคลสำคัญ ที่ทำประโยชน์ให้ภูมิภาคตะวันตก
ในสาขาวิชาต่างๆ

ฐานข้อมูล LOCAL เพื่อใช้สืบค้นข้อมูลพื้นฐาน 8 จังหวัดในภูมิภาคตะวันตก เช่น
ข้อมูลขนาดพื้นที่ ประชากร แหล่งทรัพยากร สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญๆ

ฐานข้อมูล WEST จัดเก็บทำเนียบนามชื่อหน่วยงานในเขตภูมิภาคตะวันตก
โดยเผยแพร่ข้อมูลผ่าน Web site ของสถาบันฯ ที่ URL-<http://www.surdi.su.ac.th>

7. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ประวัติและความเป็นมา

สถาบันวิจัยและพัฒนา ได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2522 เป็นหน่วยงานที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ หน้าที่ด้านการวิจัยและพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนโครงการวิจัยที่มีลักษณะเป็นโครงการระยะยาว มีการร่วมมือกันหลายสาขาวิชา ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่การวิจัยและนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในปี พ.ศ. 2525 สถาบันวิจัยและพัฒนา ได้ขยายบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริม การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยให้ความร่วมมือและการสร้างเครือข่ายการวิจัยและพัฒนา ด้านการศึกษาวิจัย มีกรอบและจัดระบบเผยแพร่ข่าวสารการพัฒนาไปยังองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชาวบ้าน และสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น (สถาบันราชภัฏ) ใน ปี พ.ศ. 2528-2538 ได้

รับทุนวิจัยเพื่อการพัฒนาชนบทจากองค์กรวิเทศกิจแห่งแคนาดา (CIDA) ในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และให้การสนับสนุนโครงการวิจัยและพัฒนาให้กับคณาจารย์และนักวิชาการ ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น ตลอดจนองค์กรเครือข่ายภายนอกมากกว่า 160 โครงการ

วัตถุประสงค์

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ประสานงานด้านการวิจัยและพัฒนาภายใต้กรอบโครงสร้างของฝ่ายวิจัยและพัฒนาสังคม ฝ่ายวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และฝ่ายวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เน้นโครงการวิจัยขนาดใหญ่ โดยร่วมมือกับหลายสาขาวิชา มีทีมวิจัยจากคณาจารย์ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยเข้าร่วมงาน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขอบเขตการดำเนินงาน

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีนโยบายในการดำเนินงาน คือ เพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา กับหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนภายในประเทศและต่างประเทศ และเป็นแหล่งรวบรวมทะเบียนนักวิจัย โครงการวิจัย และเอกสารวิจัยที่สมบูรณ์เพื่อเป็นพื้นฐานในการวางแผนงานวิจัย พร้อมทั้งเผยแพร่ผลงานวิจัยและส่งเสริมให้นำผลงานวิจัยออกไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดการสัมมนา และจัดหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการวิจัย และให้คำปรึกษากับนักวิจัยในการวางแผนดำเนินการวิจัย

การเผยแพร่ข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต

สถาบันวิจัยและพัฒนา ได้รวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและวัตถุประสงค์ โครงสร้างของสถาบันฯ รายชื่องานวิจัย พร้อมสาระสังเขป โดยแบ่งโครงการวิจัยออกเป็น 7 โครงการ คือ โครงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชนบท โครงการสุขภาพอนามัย โครงการกองทุนหมุนเวียนเพื่อการพัฒนา โครงการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเมือง โครงการแรงงานและทรัพยากรมนุษย์ โครงการเทคโนโลยีชนบท และโครงการองค์กรชุมชน นอกจากนี้ยังมีรายชื่อหนังสือ รายชื่อบุคลากรและนักวิจัย พร้อมทั้งบริการต่างๆ ได้แก่ บริการฐานข้อมูล และบริการทบทวนวรรณกรรมและสไลด์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนา ข่าวสารภายในสถาบัน โดยเผยแพร่ผ่าน Web site ของสถาบันฯ ที่ URL-<http://www.kku.ac.th/~rdi/>

8. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประวัติและความเป็นมา

การดำเนินงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้เริ่มมาตั้งแต่ประมาณ ปี พ.ศ. 2516 เป็นการดำเนินงานในรูปของกลุ่มคณาจารย์คณะสังคมศาสตร์ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2519 จึงได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยให้จัดตั้งขึ้นเป็น “ศูนย์วิจัยสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์” และได้รับการจัดตั้งขึ้นเป็น “สถาบันวิจัยสังคม” ในปี พ.ศ. 2524 โดยมีภารกิจหลักในการดำเนินการวิจัย และส่งเสริมการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ทั้งในลักษณะที่เป็นงานวิจัยพื้นฐานและงานวิจัยประยุกต์ ที่จะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถใช้ในการอ้างอิงและให้ทางเลือกในการพัฒนาสังคม

วัตถุประสงค์

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าและร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวิจัยเกี่ยวกับด้านนาคติศึกษา ปัญหาสังคม และการวางแผนพัฒนาสังคม เป็นศูนย์กลางในการบริการด้านวิชาการเกี่ยวกับการวิจัยทางสังคม และด้านนาคติศึกษา ให้คำปรึกษาแนะนำ การสัมมนา และการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการวิจัยและการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ให้บริการด้านวิชาการในการเก็บข้อมูลสถิติและผลงานวิจัยทางสังคมและด้านนาคติศึกษา ตลอดจนการติดต่อประสานงานกับองค์กรวิจัยต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ สนับสนุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทั้งในด้านการค้นคว้าและการวิจัยทางสังคมและด้านนาคติศึกษา

ขอบเขตการดำเนินงาน

สถาบันวิจัยสังคม มีนโยบายในการดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าและวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยเน้นด้านประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาชาวบ้าน ศิลปะและสถาปัตยกรรมด้านนาที่เป็นลักษณะเฉพาะทางภาคเหนือเพื่อรวบรวมและพัฒนาองค์ความรู้ท้องถิ่น ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนาในด้านสุขภาพอนามัย การพัฒนาเมือง และการวางแผนเมืองการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มทางสังคม ประสานงานและสร้างเครือข่ายวิจัยกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนสร้างความร่วมมือกับนักวิจัยในสาขาเดียวกันและต่างสาขา รวบรวมข้อมูลข่าวสารรวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ให้แก่หน่วยงานของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิจัย และประชาชนผู้สนใจทั่วไป

ในด้านกรวิจัยสถาบันฯได้วางแผนงานวิจัยและประเด็นการวิจัย ในแผนพัฒนาฯระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ดังนี้ (รายงานประจำปี สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539)
งานวิจัยสังคม ประกอบด้วย

- การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- การพัฒนาเมืองและสิ่งแวดล้อม
- สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาสาธารณสุข
- ทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนา
- กลุ่มชาติพันธุ์และการพัฒนา
- ระบบข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนา

งานวิจัยด้านนา ประกอบด้วย

- การศึกษาและอนุรักษ์จารีกด้านนา
- การศึกษาและอนุรักษ์เอกสารตัวเขียนด้านนา
- การศึกษาศิลปสถาปัตยกรรมด้านนา
- คติชนและภูมิปัญญาชาวบ้าน

การเผยแพร่ข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต

สถาบันวิจัยสังคม ได้เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของสถาบันฯ ขอบเขตการดำเนินงาน โครงการและรายชื่องานวิจัย บุคลากรและรายชื่อนักวิจัยของสถาบัน ข่าวสารภายในของสถาบัน ปัจจุบันกำลังดำเนินการจัดทำ Web site (ภาษาไทย) สามารถเข้าไปสืบค้นได้จาก search engine ของ Yahoo ที่ URL-<http://www.yahoo.com/> โดยเข้าไปที่หมวด Social Science เลือก Ethnic Studies URL- <http://www.cm.ksc.co.th/~ced/>

9. สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ประวัติและความเป็นมา

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน ก่อตั้งขึ้น ณ ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตมหาสารคาม (ในขณะนั้น) เป็นหน่วยงานภายในของมหาวิทยาลัย โดยเน้นการศึกษาวิจัยและสัมมนาเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้าน การศึกษาสภาพการตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้านอีสาน ตลอดจนการสัมมนาเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน เป็นโครงการที่เกิดจากการขยายงานของศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตมหาสารคาม เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 และสถาบันฯ ได้รับการยกฐานะเป็น “สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน” ในวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529

วัตถุประสงค์

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค้นคว้านำเอาศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้พัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรม การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นโดยการส่งเสริมการผลิตและพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป

ขอบเขตการดำเนินงาน

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีนโยบายในการดำเนินงานเพื่อศึกษาค้นคว้าและวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ผลงานวิจัยเด่นๆที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ได้แก่ (รายงานประจำปี สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2539)

1. การวิจัยทางด้านการพัฒนารูปแบบเครื่องจักสาน เครื่องทอຍ้อมและงานโลหะ
  2. การวิจัยทางด้านภูมิศาสตร์เรื่องสภาพการตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2516 เป็นงานที่ได้นำไปใช้อย่างกว้างขวางทั้งในและต่างประเทศ
  3. การวิจัยเกี่ยวกับแมลงและพืชที่เป็นอาหารของชาวอีสาน
  4. การวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมสาขาต่างๆ เช่น ความเชื่อของชาวอีสาน วิเคราะห์เพลงเด็กอีสาน ประเพณีการเลี้ยงดูเด็กของชาวอีสาน โลกทัศน์ชาวอีสานจากวรรณกรรม ทำเนียบศิลปินพื้นบ้าน
  5. การวิจัยด้านนาฏศิลป์และดนตรี ศึกษาการร่ายรำประเภทต่างๆ เช่น รำบ้านเชียง รำสาละวัน รำแพรวา และเข็มต่างๆ ศึกษาเรื่องคนตรีอีสาน การละเล่นพื้นบ้าน หมอตำ หมอแคน
  6. การวิจัยด้านโบราณคดี ศึกษาแหล่งโบราณคดีอีสาน ศึกษาสัญลักษณ์แทนคำพูด ศึกษาจารึกภาษาปัลลวะ และภาษาอื่นๆในอีสาน
  7. การวิจัยด้านมานุษยวิทยาศึกษาวิวัฒนาการทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนบริเวณทุ่งกุลาร้องไห้ ศึกษาภาษาและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยในภาคอีสาน
- ในด้านการเรียนการสอนเปิดสอนระดับปริญญาตรีทั้งภาคปกติและภาคสมทบ และระดับปริญญาโทสาขาไทยคดีศึกษา (เน้นอีสานศึกษา) การเขียนวิทยานิพนธ์โดยเฉพาะสาขาไทยคดีศึกษา เน้นเกี่ยวกับเรื่องราวของอีสาน

การเผยแพร่ข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต

สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้รวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของสถาบันฯ ความหมายของตราสัญลักษณ์ประจำสถาบัน ข่าวสารภายในสถาบันฯ รายชื่องานวิจัยและรายชื่อหนังสือของศูนย์ข้อมูลเอกสารไป

ฐาน ประวัติและความเป็นมา การเผยแพร่สิ่งพิมพ์ และการบริการสารสนเทศของศูนย์ข้อมูลเอกสารโบราณ โดยเผยแพร่ผ่าน URL-<http://www.human.msu.ac.th/rinac/mina.htm>

10. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ

ประวัติความเป็นมา

สถาบันทักษิณคดีศึกษา เมื่อแรกก่อตั้งมีชื่อว่า “โครงการศูนย์ภาษาวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวภาคใต้” ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 จึงเปลี่ยนชื่อโครงการเป็น “ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้” โดยทำควบคู่ไปกับโครงการขยายการเปิดสอนวิชาโทไทยคดีศึกษาเป็นหลัก สหุครไทยคดีศึกษามหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา ทบวงมหาวิทยาลัยให้ยกฐานะเป็น “สถาบันทักษิณคดีศึกษา” เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2523

วัตถุประสงค์

สถาบันทักษิณคดีศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งสารสนเทศทางไทยศึกษาที่ว่าด้วยวัฒนธรรมและคติชาวบ้านภาคใต้เป็นสำคัญ โดยพยายามรวบรวมวัสดุและเรื่องราวเกี่ยวกับทุกจังหวัดในภาคใต้ นอกจากนี้ยังรวบรวมวรรณคดีพื้นบ้านที่จารลงในหนังสือใบลาน รวมทั้งเครื่องใช้ หัตถกรรมพื้นบ้านและได้ตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์และให้บริการแก่ประชาชนผู้สนใจทั่วไป

ขอบเขตการดำเนินงาน

การดำเนินงานของสถาบันทักษิณคดีศึกษา มุ่งให้ความสำคัญการวิจัยพื้นฐานทางสังคม และวัฒนธรรมของภาคใต้ และการวิจัยประยุกต์เพื่อการพัฒนาสังคมชนบท ทำหน้าที่สังเคราะห์ และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครอง เพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นแก่นักวิจัย และประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ

การดำเนินงานของสถาบันทักษิณคดีศึกษา จัดแบ่งงานออกเป็น 3 ฝ่าย ดังนี้ (สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2534)

1. งานพิพิธภัณฑ์และห้องสมุด ประกอบด้วยพิพิธภัณฑ์ทักษิณคดีประเภทวัตถุของจริง พิพิธภัณฑ์เสียง พิพิธภัณฑ์ภาพ และห้องสมุดวรรณกรรมท้องถิ่น
2. งานส่งเสริมและเผยแพร่ ประกอบด้วย ฝ่ายกิจกรรมเฉพาะเรื่อง ฝ่ายบริการให้การศึกษา ฝ่ายเผยแพร่และฝ่ายศิลปินพื้นเมือง
3. งานวิจัย สถาบันทักษิณคดีศึกษา เป็นหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านท้องถิ่นศึกษาในรูปของศูนย์สนเทศข้อมูลทางวัฒนธรรม การศึกษาวิจัย การส่งเสริมและเผยแพร่ผนวกด้วยงานพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา

การเผยแพร่ข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต

สถาบันทักษิณคดีศึกษา ได้รวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและวัตถุประสงค์ บทบาทและหน้าที่ การส่งเสริมและเผยแพร่ องค์ประกอบต่างของสถาบันฯ เช่น พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา อาคารทักษิณนิทัศน์ อาคารศิลปกรรมทักษิณและองค์ประกอบอื่นๆ โดยเผยแพร่ผ่าน <http://www.tsu.ac.th/4thak.htm>

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยต่างๆทั้งในประเทศและต่างประเทศ ปรากฏว่าไม่พบงานวิจัยที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความต้องการและการใช้สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตของนักวิจัยด้านไทยศึกษาโดยตรง แต่ก็พบว่าม้งงานวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้และการแสวงหาสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต ได้แก่

การศึกษาด้านการใช้และความต้องการสารสนเทศ ม้งงานวิจัยดังนี้

ขวัญชฎิล พิศาลพงศ์ (2536) ศึกษาการใช้และความต้องการสารสนเทศของนักวิจัยสาขาไทยศึกษาในกรุงเทพมหานคร ในด้านเนื้อหา รูปแบบ ภาษา อายุ และแหล่งสารสนเทศ รวมทั้งปัญหาในการใช้สารสนเทศของนักวิจัยสาขาไทยศึกษาในกรุงเทพมหานคร ประชากรที่ศึกษา คือ อาจารย์และนักวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันที่มีนโยบายเน้นการวิจัยด้านไทยศึกษา จำนวน 402 คน ผลการวิจัยพบว่า นักวิจัยจากทุกสถาบันมีการใช้และมีความต้องการใช้เนื้อหาวิชาสังคมไทย ในระดับมาก ในด้านรูปแบบของวัสดุตีพิมพ์ ในระดับมาก โดยใช้หนังสือและตำราสูงสุด และใช้รูปแบบวัสดุไม่ตีพิมพ์ในระดับปานกลาง โดยใช้สไลด์สูงสุด สำหรับรูปแบบของสารสนเทศบุคคล ใช้ในระดับปานกลาง โดยใช้ความรู้ที่ได้จากการสนทนากับผู้ร่วมงานหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และใช้ความรู้จากประสบการณ์ของนักวิจัยเองสูงสุด ส่วนภาษาของสารสนเทศที่ใช้ และต้องการใช้ภาษาไทย ในระดับมาก อายุของสารสนเทศ คือ ใช้สารสนเทศที่ผลิตในปัจจุบันในระดับมาก และแหล่งสารสนเทศที่ใช้ในระดับมาก คือ หอสมุดกลางของสถาบันที่นักวิจัยสังกัด

ในด้านความต้องการสารสนเทศ ผลการวิจัยสอดคล้องกับการใช้สารสนเทศในทุกๆด้าน ยกเว้นด้านรูปแบบของสารสนเทศบุคคล ซึ่งพบว่า นักวิจัยมีความต้องการความรู้ที่ได้จากการสนทนากับผู้ร่วมงานหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับที่สูงกว่าการใช้ประสบการณ์ของตนเอง

ปัญหาในการใช้สารสนเทศที่นักวิจัยประสบสูงสุดได้แก่ การไม่ทราบวิธีสืบค้นข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ ความไม่สะดวกในการเข้าไปใช้ห้องสมุดและศูนย์เอกสารอื่นๆ ภายนอกมหาวิทยาลัย และการไม่สามารถเข้าถึงสารสนเทศที่เป็นเอกสารซึ่งไม่มีการจัดพิมพ์เผยแพร่ ตามลำดับ

วัลลภา ปัญญาวงศ์ (2539) ศึกษาการใช้และความต้องการสารนิเทศของนักวิจัยสาขา
 ด้านนาถศึกษา ในด้านเนื้อหา รูปแบบ ภาษา อายุ และแหล่งสารนิเทศ รวมทั้งปัญหาในการใช้
 สารนิเทศของนักวิจัยสาขาด้านนาถศึกษา ประชากรที่ศึกษา คือ นักวิจัยที่มีผลการวิจัยเกี่ยวกับ
 ด้านนาถศึกษาที่ได้รับการพิมพ์เผยแพร่ผลการวิจัยออกมาในช่วง พ.ศ. 2520-2535 และเป็นผู้
 ที่สังกัดอยู่ในหน่วยงานที่มีนโยบายสนับสนุนการวิจัยสาขาด้านนาถศึกษา ในเขต 8 จังหวัดภาค
 เหนือตอนบน จำนวน 167 คน ผลการวิจัยพบว่า นักวิจัยสาขาด้านนาถศึกษาใช้และต้องการใช้
 เนื้อหาด้านความเป็นอยู่และประเพณีในระดับมาก ใช้และต้องการใช้รูปแบบวัสดุพิมพ์ในระดับ
 มาก โดยใช้นั่งโต๊ะและคำขวัญ วัสดุวัสดุพิมพ์ประเภทวัตถุของจริงในระดับปานกลาง และต้องการ
 ใช้วัสดุวัสดุพิมพ์ คือ แผนที่ในระดับปานกลาง ภาษาของสารนิเทศที่ใช้และต้องการใช้ คือ ใช้
 ภาษาไทยในระดับมาก อายุของสารนิเทศที่ใช้และต้องการในระดับมาก คือ สารนิเทศที่มีอายุ 10 ปี
 ขึ้นไป และใช้แหล่งสารนิเทศบุคคลในระดับมาก ปัญหาการใช้แหล่งสารนิเทศประเภทต่างๆ ได้แก่
 ห้องสมุด/ศูนย์สารนิเทศและสถาบัน พบว่านักวิจัยประสบปัญหาในระดับมาก คือ สารนิเทศมี
 จำนวนน้อย ไม่ทราบรายชื่อทรัพยากรสารนิเทศที่มีในห้องสมุดและศูนย์สารนิเทศต่างๆและไม่
 ทราบบริการและกิจกรรมของแหล่งสารนิเทศ ส่วนการใช้แหล่งสารนิเทศประเภทสื่อมวลชนพบว่า
 นักวิจัยประสบปัญหาในระดับปานกลาง คือ ไม่มีเวลาดูติดตามอย่างสม่ำเสมอ

การศึกษาด้านการใช้อินเทอร์เน็ต มิงงานวิจัยครั้งนี้

Laizinger (1995) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการใช้อินเทอร์เน็ตของอาจารย์สาขาวิชาต่างๆ
 ของมหาวิทยาลัยฮิบรู กรุงเยรูซาเล็ม กรณีศึกษาเปรียบเทียบ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่
 อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ (กลุ่ม Sciagr) และอาจารย์สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (กลุ่ม
 Humsoc) จำนวน 778 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของอาจารย์
 ในสาขาวิชาต่างๆ ดังนี้ 1) สาขาวิชาที่สนใจในการทำวิจัย 2) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการใน
 การใช้อินเทอร์เน็ต 3) อุปกรณ์ช่วยการใช้อินเทอร์เน็ต โดยใช้จากคู่มือ และใช้จากหนังสือ 4)
 ความรู้ทั่วไปในการใช้คอมพิวเตอร์ 5) การจัดหาหน่วยงานสารนิเทศตามความต้องการของผู้ใช้

ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์สาขาวิชาต่างๆใช้อินเทอร์เน็ตด้วยตนเอง และอาจารย์สาขาวิทยา
 ศาสตร์ ใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่าอาจารย์สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระยะเวลาในการใช้อิน
 เทอร์เน็ตพบว่าอาจารย์สาขาวิชาต่างๆใช้อินเทอร์เน็ตเป็นระยะเวลามากกว่า 1 ปี โดยใช้บริการ
 ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ มากที่สุด และใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานใน
 การทำวิจัยร่วมกัน นอกจากนี้ยังพบว่า อาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ไม่ได้เรียนรู้การใช้อินเทอร์เน็ต
 จากหลักสูตร แต่เรียนรู้จากสื่ออื่นๆ ได้แก่ จากหนังสือ บทความ และจากเพื่อน มากกว่าอาจารย์
 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขณะที่อาจารย์สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ต้องการที่
 จะให้มีการนำอินเทอร์เน็ตเข้าบรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนมากกว่าอาจารย์สาขาวิชา

ศาสตร์ โดยเพื่อฝึกฝนทักษะให้สามารถใช้อินเทอร์เน็ตด้วยตนเอง) นอกจากนี้ยังให้ข้อเสนอแนะว่า ควรให้มีการฝึกอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสม่ำเสมอให้กับอาจารย์สาขาวิชาต่างๆ เพื่อยกระดับการใช้อินเทอร์เน็ตของอาจารย์ให้มีประสิทธิภาพ

Sharifabadi (1997) ศึกษาประสิทธิภาพของการใช้อินเทอร์เน็ตในการวิจัย การแสวงหาสารนิเทศและพฤติกรรมการสื่อสารบนอินเทอร์เน็ตของนักจิตวิทยาในมหาวิทยาลัยออสเตรเลีย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า นักจิตวิทยาใช้อินเทอร์เน็ตในกิจกรรมทางวิชาการอย่างกว้างขวางและอินเทอร์เน็ตช่วยให้นักจิตวิทยาได้รับข่าวสารที่ทันสมัยและสามารถเข้าถึงฐานข้อมูลและระบบสารนิเทศออนไลน์ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เป็นช่องทางที่ก่อให้เกิดกระบวนการวิจัย นักจิตวิทยาส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อวัตถุประสงค์ในการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานในการติดตามและขอความร่วมมือในการวิจัย บริการที่นักจิตวิทยาส่วนใหญ่ใช้มากที่สุด คือ บริการไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ รองลงมาใช้บริการกลุ่มข่าว เพื่อให้ได้รับข่าวสารที่ทันสมัยในเรื่องที่ตนเองสนใจ และเพื่อติดตามบริการต่างๆ เช่น บริการเว็บไซต์เว็บ นอกจากนี้นักจิตวิทยายังเคยใช้อินเทอร์เน็ตในการพิมพ์-ค้นสิ่งพิมพ์ การนำเสนอผลงานต่อสำนักพิมพ์ และการอภิปราย การขออนุญาตผู้แต่งและการส่งคำขอสำหรับการพิมพ์หนังสือเพิ่ม การส่งต้นฉบับไปยังสำนักพิมพ์และการบรรณาธิกรต้นฉบับผ่านทางอินเทอร์เน็ตไปถึงบุคคลอื่นๆ ข้อเสนอแนะของนักจิตวิทยาสำหรับการพัฒนาการใช้อินเทอร์เน็ตควรจะต้องจัดฝึกอบรมผู้ใช้ การส่งเสริมและผลักดันให้นักจิตวิทยานำอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการวิจัยให้มากขึ้น

สุนิสา เหลืองสมบูรณ์ (2537) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้ที่สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับการใช้ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้ใช้ที่สังกัดสถาบันอุดมศึกษาที่มีรายชื่อเป็นสมาชิกของระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อการวิจัยและพัฒนา (ไทยสาร) เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 8 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า บริการที่ใช้มากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ บริการไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ อันดับ 2 คือ การโอนย้ายแฟ้มข้อมูล อันดับ 3 คือ การสนทนาผ่านระบบเครือข่าย อันดับ 4 คือ การใช้เครื่องระยะไกล อันดับสุดท้าย คือ บริการข่าวสาร ลักษณะงานที่ใช้มากที่สุดคือ การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่างๆมาใช้ในการงานวิจัยและพัฒนา และใช้ในการประชุมทางวิชาการน้อยที่สุด นอกจากนี้ผู้ใช้บริการเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ยังเห็นด้วยในเรื่องความสะดวกในการใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ว่าเป็นบริการที่สะดวกดั่งตัวกว่าการสื่อสารชนิดอื่นๆ

พร้อมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรมีการจัดทำคู่มือในการติดต่อเข้าสู่ระบบเพิ่มเติม ซึ่งจะช่วยให้การเข้าสู่ระบบมีความสะดวกดั่งตัวมากยิ่งขึ้น รวมทั้งควรมีการจัดทำคู่มือรายละเอียดในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ใช้เกิดความเข้าใจในรายละเอียดและการใช้บริการต่างๆของ

ระบบเครือข่ายได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ให้มากขึ้นกว่าเดิม เพราะผู้ใช้สังเกตเห็นถึงคุณประโยชน์ของระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อการวิจัยและพัฒนา

มหัทธผล อรุณสวัสดิ์ (2539) ศึกษา สภาพ ปัญหา และความต้องการ การใช้บริการของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตผ่านเครือข่ายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้โตเมนเน็ตเสิร์ฟ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 775 คน แบ่งเป็น อาจารย์จำนวน 374 คน และนิสิตจำนวน 401 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ของคณะซึ่งต่อตรงกับศูนย์บริการผ่านระบบ Windows 95 โดยติดต่อเข้าศูนย์บริการ 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ ผู้ใช้บริการใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การค้นหาข้อมูลและแฟ้มข้อมูล ส่วนปัญหาในการใช้ที่ พบมากที่สุดคือ การสื่อสารมีความเร็วต่ำ ไม่สามารถจัดส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ได้ ศูนย์บริการให้บริการถ่ายโอนแฟ้มข้อมูลด้วยความเร็วต่ำ ศูนย์บริการ Telnet ชัดข้องทำให้ไม่สามารถเข้าใช้บริการได้ ใช้เวลานานในการค้นหาข้อมูลแบบเว็ลด์ไวด์เว็บ และไม่พบกลุ่มข่าวที่ต้องการ

ผู้ให้บริการส่วนใหญ่ต้องการเพิ่มคู่สายโทรศัพท์เพื่อติดต่อกับศูนย์บริการและเพิ่มความเร็วในการเชื่อมต่อในระดับมากที่สุด ต้องการใช้บริการจดหมายอิเล็กทรอนิกส์และการค้นหาข้อมูลและแฟ้มข้อมูลในระดับมากที่สุด ต้องการเพิ่มเนื้อที่ในการจัดเก็บจดหมาย เพิ่มจำนวนแฟ้มข้อมูล เพิ่มความเร็วในการถ่ายโอนแฟ้มข้อมูล และเพิ่มช่องทางในการเชื่อมโยงและเพิ่มความเร็วในการติดต่อกับเครื่องคอมพิวเตอร์ปลายทางระยะไกลในระดับมากที่สุด

พจนารถ ทองคำเจริญ (2539) ศึกษาสภาพการใช้ ความต้องการ และปัญหาในการใช้อินเทอร์เน็ตในการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างคือ สมาชิกระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร 7 แห่ง จำนวน 794 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารระดับหัวหน้าภาควิชา 155 คน อาจารย์ผู้สอน 306 คน และนิสิตนักศึกษา 333 คน ผลการวิจัยพบว่า ประเภทบริการในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่อาจารย์และนิสิตนักศึกษาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาบ่อยที่สุด คือการสืบค้นข้อมูลแบบเว็ลด์ไวด์เว็บ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ การถ่ายโอนแฟ้มข้อมูล และการขอเข้าใช้เครื่องระยะไกล ตามลำดับ

อาจารย์และนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการใช้บริการอินเทอร์เน็ตในการเรียนการสอนมากที่สุด ปัญหาเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตในระดับภาควิชา ส่วนใหญ่คือเรื่องงบประมาณสนับสนุนมีไม่เพียงพอ ปัญหาการใช้บริการอินเทอร์เน็ตในการเรียนการสอนของอาจารย์ที่พบมากที่สุด คือ การสนับสนุนจากสถาบันยังไม่มากพอ ทั้งในส่วนของ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรที่จะให้คำแนะนำ และไม่มีการจัดฝึกอบรมการใช้อย่างทั่วถึง ทำให้ผู้ใช้ส่วนใหญ่ขาดทักษะหรือแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสม

ปัญหาการใช้บริการอินเทอร์เน็ตในการเรียนการสอนของนิสิตนักศึกษาที่พบมาก คือผู้เรียนบางคนยังไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัวทำให้ใช้งานได้ไม่เต็มที่ และการสนับสนุนจากสถาบันยังมีไม่มากพอทั้งในส่วนของการจัดสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรที่จะให้คำแนะนำ

สุวรรณ มาศเมฆ (2540) ศึกษา ความคาดหวังและความพึงพอใจในการใช้บริการระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ต่อการดำเนินภารกิจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในด้านการบริหาร การจัดการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูล ตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ประชากรที่ศึกษาได้แก่ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 18 แห่ง ซึ่งกำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาโดยใช้สูตรการกำหนดตัวอย่าง (Sample Size) ได้จำนวน 283 คน จากมหาวิทยาลัย/สถาบันทุกแห่งในสัดส่วนที่เท่ากัน ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีความคาดหวังและความพึงพอใจต่อประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้บริการบนอินเทอร์เน็ตในระดับสูง แต่ไม่มีความพึงพอใจจากบริการที่ให้ในระดับสูง นอกจากนี้ยังพบว่า มีความคาดหวังต่อประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้บริการบนอินเทอร์เน็ตในด้านการบริหาร การจัดการเรียนการสอน การวิจัย และการให้บริการทางวิชาการและการเผยแพร่ในระดับสูง แต่ไม่มีความพึงพอใจจากการใช้บริการบนอินเทอร์เน็ตในด้านการบริหาร การจัดการเรียนการสอน การวิจัย และการให้บริการทางวิชาการและการเผยแพร่ในระดับสูง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการและการใช้สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตของนักวิจัย สามารถสรุปแยกประเด็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

การศึกษาเกี่ยวกับความต้องการและการใช้สารสนเทศของนักวิจัยด้านไทยศึกษา

ด้านเนื้อหาสารนิเทศ จากผลงานวิจัยของขวัญชฎิล พิศาลพงศ์ (2536) พบว่านักวิจัยสาขาไทยศึกษาในกรุงเทพมหานครใช้เนื้อหาทางด้านสังคมไทยในระดับมาก ขณะที่วัลลภา ปัญญาวงศ์ (2539) พบว่า นักวิจัยสาขาล้านนาคติศึกษาใช้และต้องการใช้เนื้อหาด้านความเป็นอยู่และประเพณี ในระดับมาก

ด้านรูปแบบ จากผลงานวิจัยของขวัญชฎิล พิศาลพงศ์ (2536) พบว่านักวิจัยสาขาไทยศึกษาในกรุงเทพมหานครใช้รูปแบบวัสดุตีพิมพ์ในระดับมาก โดยใช้หนังสือและตำราสูงสุด รูปแบบวัสดุไม่ตีพิมพ์ใช้ในระดับปานกลาง โดยใช้สไลด์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวัลลภา ปัญญาวงศ์ (2539) ที่พบว่านักวิจัยสาขาล้านนาคติศึกษาใช้และต้องการใช้รูปแบบวัสดุตีพิมพ์ในระดับมาก คือใช้หนังสือและตำราสูงสุด รูปแบบวัสดุไม่ตีพิมพ์ใช้วัตถุประสงค์จริงสูงสุดในระดับปานกลาง

ด้านภาษา จากผลงานวิจัยของขวัญชฎิล พิศาลพงศ์ (2536) พบว่านักวิจัยสาขาไทยศึกษาในกรุงเทพมหานครใช้และต้องการใช้สารนิเทศภาษาไทยในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวัลลภา ปัญญาวงศ์ (2539) พบว่า นักวิจัยสาขาล้านนาคติศึกษาใช้และต้องการใช้ภาษาไทยในระดับมาก เช่นเดียวกัน

ด้านแหล่งสารนิเทศ จากผลงานวิจัยของขวัญชฎิล พิศาลพงศ์ (2536) พบว่านักวิจัยสาขาไทยศึกษาในกรุงเทพมหานครใช้แหล่งสารนิเทศหอสมุดกลางของสถาบันที่นักวิจัยสังกัดในระดับมาก ขณะที่วัลลภา ปัญญาวงศ์ (2539) พบว่า นักวิจัยสาขาล้านนาคติศึกษาใช้แหล่งสารนิเทศบุคคลในระดับมาก

ปัญหาในการใช้แหล่งสารนิเทศ จากผลงานวิจัยของขวัญชฎิล พิศาลพงศ์ (2536) พบว่า นักวิจัยสาขาไทยศึกษาในกรุงเทพมหานครประสบปัญหาความไม่สะดวกในการเข้าไปใช้ห้องสมุดและศูนย์สารนิเทศอื่น ๆ ภายนอกมหาวิทยาลัย การไม่ทราบวิธีสืบค้นข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ และการไม่สามารถเข้าถึงสารนิเทศที่เป็นเอกสารซึ่งไม่มีการจัดพิมพ์เผยแพร่ ขณะที่วัลลภา ปัญญาวงศ์ (2539) พบว่า นักวิจัยสาขาล้านนาคติศึกษาประสบปัญหาในการใช้แหล่งสารนิเทศคือไม่ทราบรายชื่อทรัพยากรสารนิเทศที่มีในห้องสมุดและศูนย์สารนิเทศต่าง ๆ และไม่ทราบบริการและกิจกรรมของแหล่งสารนิเทศ

การศึกษาเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ต

วิธีใช้อินเทอร์เน็ต จากผลงานวิจัยของ Lazinger (1995) พบว่า อาจารย์สาขาวิชาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยชิบบู กรุงเยรูซาเล็ม ใช้อินเทอร์เน็ตด้วยตนเองจำนวนสูงสุด

สถานที่ใช้อินเทอร์เน็ต จากผลงานวิจัยของสุวรรณ ภาคเมฆ (2540) พบว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ใช้อินเทอร์เน็ตจากที่ทำงาน

ระยะเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ต ผลงานวิจัยของ Lazinger (1995) พบว่าอาจารย์สาขาวิชาต่าง ๆ ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นระยะเวลามากกว่า 1 ปี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุวรรณ ภาคเมฆ (2540) พบว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นระยะเวลามากกว่า 12 เดือน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพจนารถ ทองคำเจริญ (2539) ที่พบว่าอาจารย์และนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นสมาชิกอินเทอร์เน็ตประมาณ 1-2 ปี

วัตถุประสงค์ในการใช้ จากผลงานวิจัยของ Sharifabadi (1997) พบว่านักจิตวิทยาใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อวัตถุประสงค์ในการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานในการติดตามและขอความร่วมมือในการวิจัยมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Lazinger (1995) ที่พบว่าอาจารย์สาขาวิชาต่าง ๆ ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อวัตถุประสงค์ในการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานในการทำวิจัยร่วมกัน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุวรรณ ภาคเมฆ (2540) พบว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อวัตถุประสงค์ในการติดต่อสื่อสาร ในขณะที่ผลงานวิจัยสุนิสรา เหลืองสมบูรณ์ (2537) พบว่าผู้ใช้ที่สังกัดสถาบันอุดมศึกษา ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อวัตถุประสงค์

ประสงค์ในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และผลงานวิจัยของพจนารต ทองคำเจริญ (2539) พบว่า อาจารย์และนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนการสอนมากที่สุด

บริการบนอินเทอร์เน็ต จากผลงานวิจัยของ Sharifabadi (1997) พบว่านักจิตวิทยาใช้บริการไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ในการวิจัยจำนวนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Lazinger (1995) พบว่าอาจารย์สาขาวิชาต่างๆของมหาวิทยาลัยอึบบรู กรุงเยรูซาเล็ม ใช้บริการไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์จำนวนมากที่สุด และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุนิสา เหลืองสมบูรณ์ (2537) ที่พบว่า ผู้ใช้สังกัดสถาบันอุดมศึกษาจำนวนมากที่สุดใช้บริการไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ และผลงานวิจัยของมัทสุพล อรุณสวัสดิ์ (2539) พบว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตผ่านเครือข่ายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้โดเมนเน็ตเสิร์ฟใช้บริการไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด ขณะที่ผลงานวิจัยของพจนารต ทองคำเจริญ (2539) พบว่าอาจารย์และนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้บริการสืบค้นข้อมูลแบบเว็ลคโวลต์เว็บ

ปัญหาในการใช้อินเทอร์เน็ต จากผลงานวิจัยของพจนารต ทองคำเจริญ (2539) พบว่า อาจารย์และนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัวใช้ การสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันยังมีไม่มากพอ และขาดบุคลากรที่จะให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ระบบอินเทอร์เน็ต ขณะที่ผลงานวิจัยของมัทสุพล อรุณสวัสดิ์ (2539) พบว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตผ่านเครือข่ายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้โดเมนเน็ตเสิร์ฟ ประสบปัญหาการสื่อสารมีความเร็วต่ำ ไม่สามารถจัดส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ได้ ศูนย์บริการ Telnor ชัดข้องไม่สามารถเข้าใช้บริการได้ ใช้เวลานานในการค้นหาข้อมูลแบบเว็ลคโวลต์เว็บ และไม่พบกลุ่มข่าวที่ต้องการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย